

Brüssel, 8. detsember 2025
(OR. en)

16432/25

COH 244

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	3. detsember 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 739 final
Teema:	KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE ELi linnapoliitika tegevuskava majanduskasvu ja heaolu edendamiseks

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 739 final.

Lisatud: COM(2025) 739 final

Brüssel, 3.12.2025
COM(2025) 739 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

ELi linnapoliitika tegevuskava majanduskasvu ja heaolu edendamiseks

{SWD(2025) 389 final}

1. SISSEJUHATUS

Linnad on Euroopa tulevikku mõjutavate sõlmküsimuste lahendamisel esirinnas. Linnad hoogustavad majanduskasvu, konkurentsivõimet ja innovatsiooni, täites samal ajal olulist rolli kestlikkuse ja sotsiaalse kaasatuse edendamisel. Linnad edendavad süsinikuheite vähendamist ja kliimamuutustele vastupanu võimet ning aitavad kaasa tulevasteks kriisideks ja häireteks valmisolekule ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse soodustamisele. Tänapäeval elab ligikaudu 75 %¹ ELi elanikkonnast (ligi 340 miljonit inimest) linnades ja muudes linnapiirkondades². Linnad seisavad silmitsi arvukate probleemidega, nagu taskukohaste, kestlike ja inimväärse kvaliteediga eluasemete nappus, suured energiakulud, sotsiaalne tõrjutus, ligipääsetavuspiirangud, vaesuskolded ja kliimamuutuste mõju. Peale selle on mõned linnad kahanemas ning näevad seetõttu vaeva kvalifitseeritud tööjõu ja töökohtade säilitamisega, avalike teenuste osutamise tagamisega ning piisavate maksu- ja muude tulude tekitamisega.

Rannikutel, saartel, sisemaal, mägipiirkondades ja piirialadel asuvad Euroopa linnad peegeldavad rikkalikku mitmekesisust nii geograafilises mõttes kui ka demograafilise profiili ja sotsiaal-majandusliku suutlikkuse poolest. See mitmekesisus kujundab linnade võimet reageerida käimasolevatele põhjalikele muutustele. Euroopa linnamudel võimaldab eri suurusega linnadel anda sisulise panuse territoriaalsesse arengusse ja ühenduvusse. Kui suuremad linnad toimivad sageli innovatsioonikeskustena, siis keskmise suurusega ja väiksematel linnadel ja linnapiirkondadel on oluline roll nii kohaliku elanikkonda kui ka ümbritsevaid piirkondi, sealhulgas maapiirkondi, toetavate teenuste osutamisel ning võimaluste kättesaadavuse parandamisel. Linnade teenustel hariduse, hoolduse, tervishoiu, liikuvuse, spordi, ettevõtluse ja jaemüügi valdkonnas on positiivne ülekanduv mõju, mis soodustab maapiirkondade ja linnadevahelist arengut.

Linnad täidavad kesksel rollil majandusliku lähenemise ja konkurentsivõime suurendamisel, meelitades ligi talente, investeringuid ja edendades majanduskasvu³. Selline dünaamika võib aga tekitada ka probleeme, nagu suurenevad kulud, ummikud ja territoriaalne ebavõrdsus, sealhulgas vaesuskolded. Endiselt on oluline rakendada tasakaalustatud ja mitmekesiskuselise lähenemisviisi, et sellist mõju leevendada. Linnade lähteasukohtade positsioonid on aga erinevad, nagu ka nende õiguslikud volitused ja ressursid, eriti väiksemate linnade puhul, ning nende haldussuutlikkus ja eelarved on sageli piiratud.

ELi linnapoliitika tegevuskavas esitatakse ELi visioon, poliitika ja meetmed igas suurusel linnade jaoks ning kestliku ja integreeritud linnaarenduse tulevikuperspektiiv. Selle eesmärk on luua raamistik ELi poliitika territoriaalse ja linnamõõtme tugevdamiseks. Tegevuskava eesmärk on pakkuda ka koordineeritud ja ühtlustatud toetust, võimendades praeguse mitmeaastase finantsraamistiku ja järgmise, 2028.–2034. aasta mitmeaastase finantsraamistiku vahendeid, et rahuldada linnade vajadusi ja rakendada ELi peamisi prioriteete kohalikul

¹ Eurostat Statistics Explained ja GISCO, 2021. aasta rahvaloenduse ja 2021. aasta kohalike haldusüksuste andmete põhjal.

² Mõiste „linnad“ all mõeldakse käesolevas dokumendis ELi suurlinnu ja muid linnapiirkondi, kui ei ole märgitud teisiti. Eurostat kasutab linnade määramiseks järgmisi kategooriaid, millest kaks esimest viitavad linnapiirkondadele: i) suurlinnad (tiheasustusalad, kus elab 38,9 % ELi elanikkonnast); ii) väikelinnad ja eeslinnad (keskmise asustustihedusega alad, kus elab 35,9 % ELi elanikkonnast); iii) maapiirkonnad (hõredalt asustatud alad, kus elab 25,2 % ELi elanikkonnast). Eurostat, Teadusuuringute Ühiskeskus ja Euroopa Komisjoni regionaalpoliitika peadirektoraat (2021) – Eurostat Statistics Explained.

³ Moretti, E (2014), „Are Cities the New Growth Escalator?“, Maailmapanga poliitikauuringute töödokument nr 6881, <https://ssrn.com/abstract=2439702>.

tasandil. Seeläbi tunnustatakse ka linnade rolli peamiste partneritena ELi kõige olulisemate sõlmküsimumustega tegelemisel ja neile lahenduste leidmisele kaasaaitamisel.

Selleks et ELi linnapoliitika tegevuskava annaks tulemusi, peab see ka edendama poliitikameetmeid, mis võimaldavad linnadel lisaks väärtuse loomisele levitada seda väärtust õiglaselt ja tõhusalt kogu ELis, et kõik riigid ja territooriumid saaksid nautida majanduskasvu ja heaolu. Seetõttu hõlmab tegevuskava linnu ja muid linnapiirkondi ning rõhutab nende piirkondade ja ümbritsevate piirkondade (funktsionaalsete linnapiirkondade ja funktsionaalsete maapiirkondade) vaheliste seoste tähtsust.

ELi linnapoliitika tegevuskava tugineb olulistele strateegilistele raamistikele, nagu territoriaalne tegevuskava 2030 ja uus Euroopa säästvate linnade Leipzigi harta, ning seda täiendab valitsustevaheline koostöö linnaküsimumustes ja selle peamine vahend – ELi linnade tegevuskava.

ELi linnapoliitika tegevuskava väljatöötamiseks korraldas Euroopa Komisjon ulatusliku konsulteerimise, et koguda arvamusi paljudelt sidusrühmadelt. Konsulteerimine hõlmas i) tagasisidekorjet, mis lõppes 26. mail 2025 ning mille käigus saadi 193 vastust kohalikest omavalitsustelt ja muudelt avaliku sektori asutustelt, kodanikest, kodanikuühiskonna organisatsioonidelt ja teistelt, ii) linnade sidusrühmade arutelu Krakówis 17.–19. juunil 2025 toimunud kuuendal linnade foorumil linnade peamiste probleemide ja vajaduste teemal, iii) 24. juunil 2025 linnadega rakendamise üle peetud dialoogi, iv) arvukaid kohtumisi ja kahepoolseid arutelusid organisatsioonidega, mis esindavad kohalikke, piirkondlikke ja riiklikke ametiasutusi ning üleeuroopalisi võrgustikke, ning v) osalemist mitmesugustel üritustel. Põhjaliku konsulteerimisega tagati laiapõhjaline ja kaasav poliitikakujundamine.

2. LINNAD JA ELI POLIITIKA

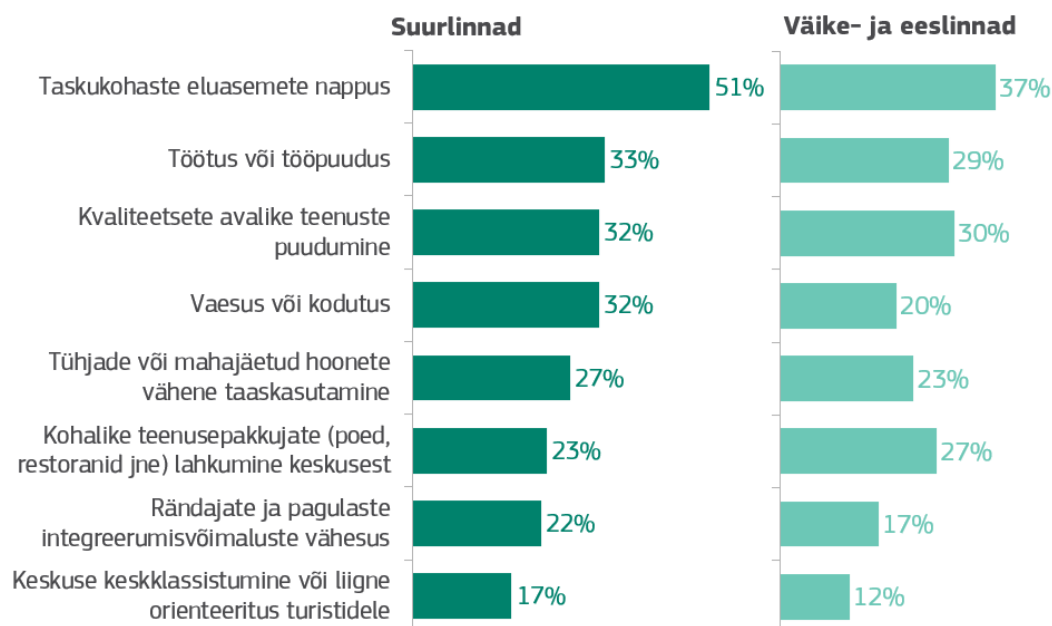
Euroopa Liit linnastub üha enam ja seda iseloomustavad väga erinevad linnapiirkonnad alates väikelinnadest kuni suurte metropolideni⁴. 2021. aastal elas 39 % ELi elanikkonnast ligikaudu 700 suurlinnas, 36 % elas ligikaudu 9 000 väike- või eeslinnas ja 25 % elas maapiirkondades⁵. Linnastumine toimub enamasti suuremates linnades ja nende ümbruses. 2021. aastal elas iseäranis suur osa inimestest (üle poole) Hispaania, Madalmaade ja Kreeka suurlinnades, samas kui 45,2 % Iirimaa elanikkonnast elas maapiirkondades. ELi suurlinnade ning väike- ja eeslinnade elanikkond kasvab, samal ajal kui maaelanikkond väheneb.

Hiljutisest Eurobaromeetri uuringust⁶ selgus, et **suurlinnades elavate eurooplaste jaoks on kõige vahetum ja pakilisem probleem taskukohaste eluasemete nappus** – seda pidas vahetuks ja pakiliseks probleemiks 51 % vastajatest (joonis 1). Kolmandik vastajatest (33 %) teatas, et nende linnas on pakiliseks probleemiks **töötus või tööpuudus; kvaliteetsete avalike teenuste puudumise** (32 %) ning **vaesuse või kodutuse** (32 %) puhul olid numbrid sarnased. Väike- ja eeslinnades elavad vastajad seadsid esikohale taskukohaste eluasemete nappuse (37 %), millele järgnesid avalike teenuste puudumine (30 %) ning töötus või tööpuudus (29 %).

⁴ Selles peatükis esitatud andmed pärinevad peamiselt väljaandest Dijkstra, L. ja Testori, G., „Challenges and Opportunities in EU Cities: Supporting the EU Cities Agenda“, Euroopa Komisjon, Ispra, 2025.

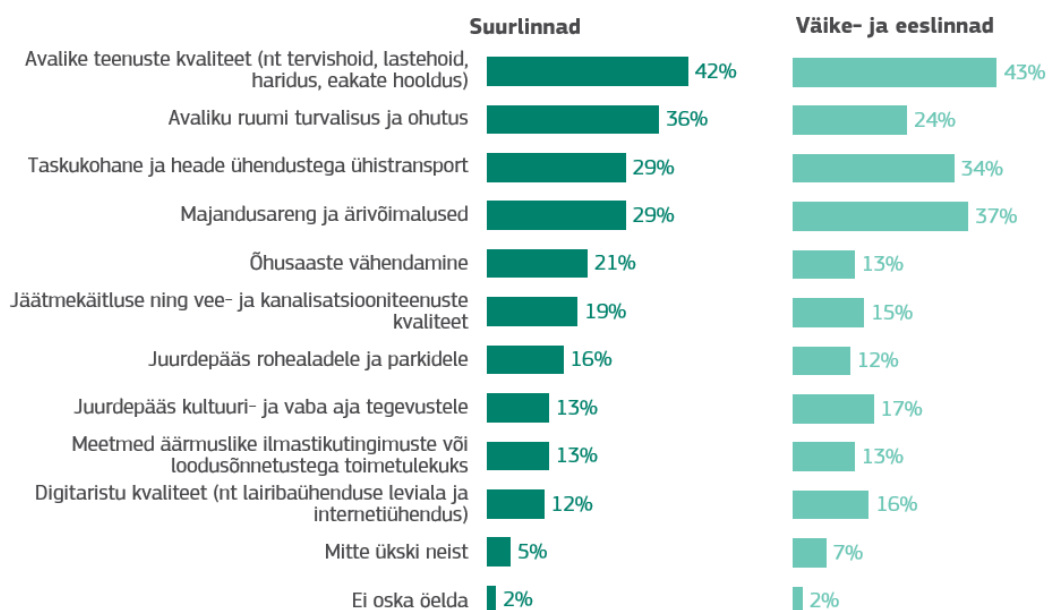
⁵ Eurostat Statistics Explained ja GISCO, 2021. aasta rahvaloenduse ja 2021. aasta kohalike haldusüksuste andmete põhjal.

⁶ Avalik arvamus linnade probleemide ja linnadesse investeerimise kohta, Eurobaromeetri uuring, juuni 2025.

Joonis 1. Kõige pakilisem probleem suurlinnades, väikelinnades ja eeslinnades elavate eurooplaste jaoks (Eurobaromeeter 2025).

Enim parandamist vajavate aspektide seas pidasid suurlinnades elavad vastajad kõige olulisemaks **avalike teenuste kvaliteeti** (selle aspekti valis 42 %) ning **avaliku ruumi turvalisust ja ohutust** (36 %) (joonis 2). Neile järgnesid **taskukohane ja heade ühendustega ühistransport** ning **majandusareng ja ärivõimalused**, mida nimetas 29 % vastajatest. Väike- ja eeslinnade vastajad seadsid esikohale avalike teenuste kvaliteedi (43 %), millele järgnesid majandusareng ja ärivõimalused (37 %) ning taskukohane ja heade ühendustega ühistransport (34 %).

Joonis 2. Suurlinnades, väikelinnades ja eeslinnades elavate eurooplaste arvates enim parandamist vajavad aspektid (Eurobaromeeter 2025).

EL peab linnu ja muid ELi linnapiirkondi olulisteks partneriteks liidu 2024.–2029. aasta prioriteetide⁷ saavutamiseks poliitikameetmete rakendamisel. Sel eesmärgil hõlmab ELi integreeritud poliitikaraamistik meetmeid järgmistes valdkondades: i) konkurentsivõime, digitaliseerimine, innovatsioon ja investeeringud; ii) sotsiaalne kaasatus ja võrdõiguslikkus; iii) julgeolek, ohutus ja valmisolek; iv) taskukohased, kestlikud, inimväärse kvaliteediga ja kaasavad eluasemelahendused ja hooned; v) kliimameetmed, keskkond ja puhas energia; vi) liikuvus ja vii) rahvusvaheline koostöö. Need poliitikavaldkonnad on sageli omavahel tihedalt seotud, peegeldades ELi pühendumist kestliku ja kaasava linnaarenduse edendamisele.

2.1. Linnad on võimsad talendimagnetid ning konkurentsivõime, digitaliseerimise, innovatsiooni ja investeeringute edendajad

Linnad on ELi konkurentsivõime peamised tõukejõud, edendades innovatsiooni, töökohtade loomist ja kestlikku arengut. Nad on dünaamilised ja konkurentsitihedad paigad, kus innovatsiooni ja tehnoloogia arengut soodustavad sidusrühmade, sealhulgas kõrgharidusasutuste lähedus ja nende valdkondadevaheline koostoime ning juurdepääs olulistele teadus- ja tehnoloogiataristutele. ELi suurlinnapiirkonnad,⁸ eelkõige pealinnapiirkonnad, olid 2022. aastal konkurentsivõime ja tööhõive seisukohast keskse tähtsusega, kuna seal asutati enim uusi ettevõtteid. Nendes piirkondades oli kiiresti kasvavate ettevõtete osakaal ja ka tööhõive suurem (63 %) kui nende elanikkonna osakaal (59 %) ning nende osakaal SKPs oli muude piirkondadega võrreldes veelgi suurem (68 %)⁹. 2024. aastal oli 45 %-l 25–64aastastest suurlinnaelanikest akadeemiline kraad, samas kui väike- ja eeslinnade puhul oli see näitaja 31 % ja maapiirkondade puhul 26 %¹⁰. Suurlinnades elas 41 %, väike- ja eeslinnades 34,5 % ning maapiirkondades 24,5 % ELi tööjõust¹¹.

Konkurentsivõime edendamiseks keskendutakse ELi poliitikameetmetes innovatsiooni hoogustamisele ning strateegiliste tehnoloogiliste lahenduste kasutuselevõtule ja selle laiendamisele kooskõlas konkurentsivõime kompassi¹² ja puhta tööstuse kokkuleppega¹³. Linnad võivad samuti suurendada nõudlust ELis toodetud puhaste ringmajanduse tehnoloogiliste lahenduste järele. Euroopa riigihankeraamistiku eelseisval läbivaatamisel keskendutakse lihtsustamisele ja täpsustatakse riigihangete kasutamist strateegilise investeerimisvahendina, seeläbi aidates lahendada linnade kui avaliku sektori hankijate riigihankeprobleeme ning tugevdades elutähtsaid sektoreid ja puhaste lahenduste kättesaadavust ning ringmajandusel põhinevaid lähenemisviise¹⁴.

EL tunnistab ka linnade kesket rolli majandusarengu edendamisel ning linnade ja tööstusharude strateegiliste partnerluste hõlbustamisel. Investeerimine haridusse ja oskuste,¹⁵ sealhulgas digi- ja roheoskuste arendamisse ning ettevõtlusharidusse, on jätkuvalt ülioluline

⁷ Euroopa Liidu prioriteetid aastateks 2024–2029.

⁸ Suurlinnapiirkonna all mõeldakse NUTS 3 piirkonda või NUTS 3 piirkondade kombinatsiooni, mis hõlmab kõiki funktsionaalseid linnaalasid, kus elab vähemalt 250 000 inimest. Funktsionaalne linnaala koosneb linnast ja selle pendelrändepiirkonnast ning hõlmab seega tihedalt asustatud linna ja hõredamalt asustatud pendelrändepiirkonda, mille tööturg on linnaga tihedalt seotud. Vt *Territorial typologies manual – metropolitan regions* – Statistics Explained – Eurostat ja *Functional urban area – Statistics Explained* – Eurostat.

⁹ Teadusuuringute Ühiskeskus, *ARDECO Explorer*.

¹⁰ Eurostat, *tavaleibkonnad haridustaseme ja linnastumise astme järgi* [edat_lfs_9913].

¹¹ *Elanikkond soo, vanuse, kodakondsuse, tööhõivestatuse ja linnastumise astme järgi* – Eurostat.

¹² COM(2025) 30 final.

¹³ COM(2025) 85 final.

¹⁴ Näiteks ringmajanduspiirkondade ja -linnade algatus.

¹⁵ *Oskuste liidu* eesmärk on varustada kõik õppijaid oskustega, mis suurendavad nende vastupanuvõimet tööturul toimuvatele muutustele, parandavad nende tööalast konkurentsivõimet ja võimaldavad neil saada kvaliteetseid töökohti.

selleks, et täita tööturu vajadusi ning vähendada tehnoloogiliste muutuste ja innovatsiooniga kaasnevat ebavõrdsust. Lisaks aitab kaasava, keskkonnahoidliku, vastupidava ja aruka ülemineku toetamiseks teadusuuringutele ja innovatsioonile tuginede linnavalitsustel koguda teadmisi ning töötada välja tõendus- ja kohapõhiseid strateegiaid oma majandusliku vastupanuvõime suurendamiseks.

Turismisektor, kus 2023. aastal loodi hinnanguliselt 764 miljardi euro ulatuses kogulisandväärtust, moodustab 7,1 % ELi majanduse kogulisandväärtusest,¹⁶ kuid ELi liikmesriikide vahel on suured erinevused¹⁷. Turism on Euroopas hüppeliselt kasvanud, ületades pandeemiaeelseid näitajaid: aastatel 2014–2024 suurenes turism suurlinnades 35 % ning väike- ja eeslinnades 41 %, samas kui maapiirkondades oli kasv tagasihoidlik (8 %)¹⁸. Halvasti juhitud turismivood koormavad aga ressursse ning põhjustavad ülerahvastatust ja sotsiaalseid tagasilööke, sealhulgas eluasemete nappust. Sektor on endiselt väga killustunud ning seda iseloomustavad liikmesriikide ja piirkondade erinevad juhtimismudelid, mistõttu on oluline kaasata linnad tihedalt asjakohastes algatustes, et tagada kohalikul tasandil head tulemused. Euroopa turismi tegevuskava 2030 ja turismi üleminekujuhiste kaudu¹⁹ toetab EL üleminekut kestlikumatele, vastupidavamatele ja digitaalsematele turismi juhtimise mudelitele ja teenustele.

Kultuur, loomemajandus ja sport suurendavad linnade atraktiivsust ja parandavad inimeste tervist, kuid loovad ka töökohti ning edendavad konkurentsivõimet ja heaolu. Kõikjal ELis on linnad kultuuripõhise arengu eestvedajad ning loomulikud partnerid eksperimenteerimisel, suundumuste kujundamisel ning sotsiaalse ja majandusliku innovatsiooni mudelite uurimisel. Euroopa kultuurikompassis on esitatud pikaajaline strateegiline visioon Euroopa identiteedi kujundamisel kogu ELis kultuuri rolli tugevdamiseks.

ELi digipöördepoliitika aitab ületada digilõhet, et suurendada tootlikkust ja konkurentsivõimet. Muu hulgas toetatakse selle raames linna tehnoloogiliste lünkade kindlakstegemisel, asjakohaste tehnoloogiliste lahenduste strateegilisel hankimisel, teenuste prioriteetide kindlaksmääramisel, vajalike oskuste arendamisel ja ELi õigusraamistikutes orienteerumisel ning võimaldatakse kohalikel omavalitsustel võtta kasutusele kõrgtehnoloogilisi lahendusi, nagu tehisintellekt ja asjade internet, ning saada juurdepääsu koostalitlusvõimelistele andmeökosüsteemidele. Sujuva digipöörde jaoks on investeringud kiire ühenduvuse taristusse, nagu 5G ja kiudoptilised võrgud, üliolulised kõigis ELi linnades, eriti aga alateenindatud piirkondades. Suured linnakeskused on sageli innovatsiooni tulipunktid ja digivahendite varajased kasutuselevõtjad, ent neil on oluline roll ka leviku edendamisel, vähem ühendatud territooriumide toetamisel ja ühtekuuluvuse soodustamisel. Andmete kasutamine avaliku poliitika jälgimiseks selliste vahendite abil nagu digiteisikud suurendab linnade vastupanuvõimet ja planeerimissuutlikkust, aidates ühtlasi viia kohalikul tasandil tehtavad jõupingutused kooskõlla poliitikaprogrammi „Tee digikümnenndisse“ eesmärkidega.

ELi tehisintellekti kasutamise strateegia toetab linna, võimaldades vähendada nii kohalike omavalitsuste kui ka ettevõtjate halduskoormust ning aidates tehisintellektiga tegelevatel iduettevõtjatel kasvada. Digitaalse innovatsiooni keskused, mis on Euroopa tehisintellekti

¹⁶ Andmed on kättesaadavad Euroopa Komisjoni siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEd peadirektoraadi tööstusökosüsteemide näitajate tulemustabeli (2023) [Power BI tulemustabel] kaudu, vaadatud 4. augustil 2025.

¹⁷ Konsultatsioon ELi säästva turismi strateegia teemal.

¹⁸ Majutusettevõtete ööbimiste arv linnastumise astme ja ranniku-/mitterannikuala järgi – Eurostat.

¹⁹ Turismi üleminekujuhiste näol on tegemist poliitikaraamistikuga, milles on esitatud peamised turismisektoriga seotud meetmed, eesmärgid ja tingimused ning mis kiideti heaks Euroopa turismi tegevuskava 2030 vastuvõtmisega nõukogu poolt.

innovatsiooni ökosüsteemi olulised osalised, on peamised kontaktpunktid linnade digipöörde, sealhulgas tehisintellekti kasutuselevõtu kiirendamisel ja selles nõustamisel²⁰.

Linnadel on oluline roll Euroopa digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsiooni²¹ rakendamisel, ELi digikümneni²² eesmärkide ja sihtide saavutamise kiirendamisel ning digiökosüsteemide ja digierialade kättesaadavamaks muutmisel. Lisaks täidavad e-valitsuse algatused²³ tõhusate ja kodanikukesksete koostalitlusvõimeliste digiteenuste arendamise kaudu kesksel rollil linnade avalike teenuste ajakohastamisel ja kodanikuaktiivsuse suurendamisel.

2.2. Vaesuse, töökohtade, sotsiaalse kaasatuse ja võrdõiguslikkuse osas on pilt linnades erinev

Tööhõive määr ja vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse riski määr olid ELi suurlinnades, väike- ja eeslinnades ning maapiirkondades 2023. aastal peaaegu identsed²⁴. Tööhõive, hariduse ja tervishoiu tulemuste näitajad on suurlinnade puhul väike- ja eeslinnadega ning maapiirkondadega võrreldes paremad. See on osaliselt tingitud võimaluste suuremast koondumisest ja juurdepääsust kvaliteetsetele teenustele. Sissetulekute ebavõrdsus on suurlinnades endiselt suur ning selle põhjuseks on väga erinevad majanduslikud väljavaated ja suured elamiskulud²⁵. Kuigi vaesuse määr on ELi linnades väga erinev, on ühine suundumus see, et linnades elavate vaeste probleemid on ainulaadsed ja erinevad maapiirkondade vaeste omadest.

ELi sotsiaalse kaasamise ja võrdõiguslikkuse poliitika edendab kaasavat ühiskonda, kus õiglus ja võrdsus on tagatud kõigi jaoks. Võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ja interseksionaalse lähenemisviisi rakendamine võimaldab linnadel paremini mõista ebavõrdsuse ja diskrimineerimise mitmetahulist olemust. Selleta ei ole võimalik töötada välja terviklikke ja vajadustega kohandatud poliitilisi lähenemisviise ebasoodsas olukorras olevate rühmade ja tõrjutud kogukondade omavahel seotud vajaduste täitmiseks. Linna tuleb toetada nende püüdlustes, mille eesmärk on vähendada sotsiaalset ja struktuurset ebavõrdsust ning tagada esmatähtsate teenuste kättesaadavus kõigile, sealhulgas puuetega inimestele ja ümbritsevates piirkondades elavatele inimestele, et kõik saaksid ühiskonnas täiel määral osaleda. Euroopa sotsiaalõiguste samba²⁶ ja võrdõiguslikkuse liidu strateegiate²⁷ rakendamine on väga oluline, kuna need algatused on suunatud muu hulgas eluaseme, transpordi, hariduse ja töökohtade kättesaadavusele ning diskrimineerimise ja tõrjutuse ohus olevate rühmade võrdsetele võimalustele. 2026. aastal võtab Euroopa Komisjon vastu vaesusevastase strateegia, mille eesmärk on pakkuda inimestele hädavajalikku kaitset ning tegeleda vaesuse algpõhjuste ja paljude eri mõõtmega.

²⁰ Näiteks ELi kohaliku digiteisiku töövahendite pakett sisaldab modulaarset standardipõhist vahendite kogumit, mille eesmärk on aidata linnadel ja kogukondadel kogu Euroopas linnakeskkonda tõhusamalt simuleerida, analüüsida ja planeerida.

²¹ [Euroopa digiõigused ja -põhimõtted | Euroopa digituleviku kujundamine](#).

²² Linnadel on oluline roll Euroopa digiõiguste ja -põhimõtete deklaratsiooni rakendamisel.

²³ Näiteks algatus [Living in EU](#).

²⁴ [Elanikkond soo, vanuse, kodakondsuse, tööhõivestaatus ja linnastumise astme järgi](#) – Eurostat.

²⁵ OECD ning regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraadi projekti „What works for inclusive growth in cities: A compendium“ (2025) esialgsed järeldused.

²⁶ Euroopa sotsiaalõiguste samba 20 põhimõtet – tööhõive, sotsiaalküsimuste ja sotsiaalse kaasatuse peadirektoraat.

²⁷ [ELi soolise võrdõiguslikkuse strateegia 2020–2025](#), [ELi rassismivastane tegevuskava 2020–2025](#), [romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitlev ELi strateegiline raamistik 2020–2030](#), [LGBTIQ+-inimeste võrdõiguslikkuse strateegia 2026–2030](#) ja [puuetega inimeste õiguste strateegia aastateks 2021–2030](#). 2025. aasta järgseks perioodiks võetakse vastu uus soolise võrdõiguslikkuse strateegia ja uus rassismivastane strateegia.

Asjakohaste ELi poliitikameetmete kaudu tõhustatakse koostööd kodanikuühiskonna rühmade²⁸ ja piirkondlike sidusrühmade vahel. See koostöö võib olla abiks kohalike tegevuskavade väljatöötamisel, mis vastavad paremini konkreetsete kogukondade vajadustele, edendades kogu Euroopas kaasavat ja võrdsemat ühiskonda ning soodustades ühtekuuluvust. Selleks et tagada naiste ja teiste diskrimineerimise ja tõrjutuse ohus olevate rühmade, näiteks rändajate ja pagulaste võrdne juurdepääs teenustele ja tööturule ning nende osalemine ühiskonnas, on väga oluline tugevdada kogukondlikke tugisüsteeme ja kohalikke omavalitsuste suutlikkust, parandada esmatahtsate teenuste kättesaadavust, taskukohasust ja kvaliteeti ning arendada kohalikke ökosüsteeme.

Kohalikul tasandil valdkondliku poliitika kujundamisel ja rakendamisel tuleks arvesse võtta sotsiaalse kaasatuse ja võrdõiguslikkuse mõõdet, tagades, et linnad pakuvad ligipääsetavaid ja taskukohaseid teenuseid kõigile inimestele, sealhulgas puuetega inimestele, ning aitavad kaasa vaesuse vähendamisele.

2.3. Linnad täidavad olulist rolli avaliku ruumi turvalisuse ja ohutuse tagamisel ning on ELi vastupanuvõime ja valmisoleku meetmete rakendamisel esirinnas

Linnadel on suur tähtsus avaliku ruumi turvalisuse ja ohutuse tagamisel, radikaliseerumise ennetamisel ja kogukondade kaitsmisel terrorismi eest. ELi linnade elukvaliteeti käsitleva uuringu²⁹ kohaselt varieerub ohutuse tajumine sõltuvalt linna suuruselt: 75 % alla 250 000 elanikuga linnade elanikest tunneb end turvaliselt, samas kui suurema elanikkonnaga linnades on selliseid elanikke 67 %.

ELis esineb märkimisväärsed erinevusi kuritegevuse tajumises vastavalt linnastumise astmele. 2020. aastal pidas ELi suurlinnades elavate inimeste seas neid küsimusi oma elukoha seisukohast oluliseks märksa rohkem inimesi (16,3 %) kui väike- ja eeslinnade elanike (8,4 %) ning maaelanike (5,8 %) seas³⁰. Peaaegu kõigis liikmesriikides kasvas kuritegevuse, vägivalda või vandalismi tajumine suurlinnades elavate inimeste seas.

ELi meetmed, mis on suunatud valmisolekule³¹ ja turvalisusele, keskenduvad hästi ettevalmistatud ja vastupanuvõimelise ühiskonna saavutamisele, kus ühesugune kaitse ja turvalisus on tagatud kõigile inimestele olenemata nende elukohast, soost ning konkreetsetest vajadustest ja asjaoludest. Linnades saab kodanike ohutust ja turvatunnet avalikus ruumis suurendada avaliku taristu kavandamisega, näiteks nähes ette piisava tänavavalgustuse ja ohutu ühistranspordi, et linlased ja eriti haavatavas olukorras olevad inimesed saaksid kindlustundega ringi liikuda. Avaliku ruumi ohutus ja turvalisus on olulised ka seoses linnade rolliga sotsiaalse ühtekuuluvuse, kogukonna kaasamise ja demokraatliku osalemise edendamisel.

Linnu mõjutavad inimtegevusest tingitud julgeolekuohud, nagu organiseeritud kuritegevus ja terrorism. Nagu on rõhutatud Euroopa sisejulgeoleku strateegias „ProtectEU“,³² tunnetatakse organiseeritud kuritegevuse ja terrorismi mõju sageli just kohalikul tasandil. Lisaks organiseeritud kuritegevusele ja terrorismile seisavad linnad silmitsi paljude muude probleemidega, nagu uimastitega seotud ja sooline vägivald ning inimkaubandus, eelkõige seksuaalse ärakasutamise eesmärgil, kuid neil on ka keskne roll nende probleemide

²⁸ Näiteks keskkonna- ja sotsiaalmajanduspartnerid, noorteorganisatsioonid ning sotsiaalse kaasatuse, põhiõiguste, puuetega inimeste õiguste, soolise võrdõiguslikkuse ja mittediskrimineerimise edendamise eest vastutavad asutused ning riiklikud inimõiguste kaitse asutused ja organisatsioonid.

²⁹ Uuring „Quality of Life in European Cities“ (2023).

³⁰ Eurostat – kuritegevus, vägivald või vandalism piirkonnas linnastumise astme järgi.

³¹ Valmisolek – Euroopa Komisjon.

³² COM(2025) 148 final.

lahendamisel³³. Tuleks leida kohalikke ja piirkondlikke lahendusi, et vähendada inimeste, eelkõige noorte haavatavust kurjategijate või terroristide poolt värbamise suhtes ning et vähendada ja ennetada ebaseadusliku tegevuse atraktiivsust ja kuritegevuse sisseimbumist. Euroopa sisejulgeoleku strateegias on esitatud nende ohtudega seotud eesmärgid ja meetmed, mis keskenduvad kuritegevuse tõkestamisele halduslase lähenemisviisi kaudu, kuritegevuse ennetamisele, elutähtsa taristu kaitsele, õiguskaitsealasele koostööle ja liikmesriikide tegevussuutlikkuse suurendamisele kuritegevuse vastu võitlemisel³⁴. Kooskõlas ELi narkostrategiaga aastateks 2026–2030³⁵ julgustatakse linnu uimastitega seotud riskide ja kahju vähendamiseks kaaluma meetmeid, millega tagada abivajajatele juurdepääs kogukonnapõhiste tervishoiu- ja sotsiaalteenustele, mida toetatakse ühtekuuluvuspoliitika kaudu.

Kaasaval linnaplaneerimisel on väga oluline roll võrdõiguslikkuse ja mitmekesisuse edendamisel ning sotsiaalse tõrjutuse vähendamisel. Linnad domineerivad isiklike õiguste, vabaduse, kaasatuse ja kõrgharidusele juurdepääsu võimaluste pakkumisel³⁶.

ELi kriisivalmiduse strateegia olulisteks elementideks on elanikkonna kriisiolukordadeks ettevalmistamine ning julgeoleku- ja valmisolekukaalutluste integreerimine ELi poliitikavaldkondadesse ja programmidesse. Linnad peavad investeerima vastupidavus- ja valmisolekumeetmetesse, et ennetada ja leevendada hiljutiste ja tulevaste šokkide (nt loodusõnnetused, pandeemiad, geopoliitilised riskid) mõju. Linnade vastupanuvõime ja valmisoleku suurendamisel võivad olla kasulikud aruka linna tehnoloogilised lahendused. Kriisidele reageerimisel tuleks suurendada linnade vastupanuvõimet ja valmisolekut, sealhulgas parandada elutähtsa taristu kaitset iga liiki turvaohude ja avaliku julgeoleku ohtude eest, ning võimendada kosmosevarade strateegilist kasutamist. Linnad peavad leidma ka uuenduslikke ja kulutõhusaid viise linlaste valmisoleku tagamiseks, eelkõige seoses uute tehnoloogiliste lahenduste väärkasutamisega. Samuti on linnad ja ümbritsevad maapiirkonnad olulised kogukondade vastupanuvõime seisukohast – toiduga kindlustatuse tagamise ja toiduga varustamise mõttes.

2.4. Linnad seisavad silmitsi eluasemete ja hoonetega seotud teravate probleemidega

Taskukohaste eluasemete nappus on linnades üks kõige pakilisemaid probleeme ning linnades asuvad eluasemed muutuvad paljudele inimestele,³⁷ sealhulgas noortele,³⁸ üha kättesaamatumaks. 2024. aastal oli liiga suurte eluasemekulude määr suurlinnades (10 %), väike- ja eeslinnades aga 8 % ning maapiirkondades 6 %. Peaaegu pool linnades elavast ELi elanikkonnast vajaks 25 m² suuruse korteri ostmiseks enam kui 20-aastast hüpoteeklaenu ning 75 m² suuruse korteri ostmiseks vajaks 90 % neist enam kui 30-aastast hüpoteeklaenu. Lisaks elab ligikaudu 16 % ELi elanikkonnast ülerahvastatuse tingimustes, mis mõjutavad enim

³³ Vandecasteele, I., Baranzelli, C., Siragusa, A. ja Aurambout, J. (toimetaja(d)), „The Future of Cities“, EUR 29752 EN, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, Luxembourg, 2019, ISBN 978–92–76–03847–4, doi:10.2760/375209, JRC116711.

³⁴ Kohaliku tasandi osalejaid toetatakse vahenditega, mis on välja töötatud ELi algatuse „Linnad radikaliseerumise vastu“ raames ja radikaliseerumise ennetamise teadmuskeskuses.

³⁵ 2025. aastal võetakse vastu uus ELi narkostrategia, milles määratakse kindlaks prioriteedid aastateks 2026–2030.

³⁶ Euroopa Komisjon, regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat, de Dominicis, L., Kovacic, M., De Franceschi jt (2025), „Social Progress in cities and rural areas of the EU“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus. <https://data.europa.eu/doi/10.2776/9234298>.

³⁷ Avalik arvamus linnade probleemide ja linnadesse investeerimise kohta, Eurobaromeetri uuring, 2025.

³⁸ Teadusuuringute Ühiskeskuse andmed (Indicators Explorer), mis põhinevad noorte arengu indeksi andmetel, näitavad, et alates 2011. aastast kasvab ELi noorte seas rahulolematuse taskukohaste eluasemete kättesaadavusega: rahulolematute noorte osakaal suurenes 2011. aasta 38,7 %-lt 2024. aastaks 50 %-le.

väikese sissetulekuga leibkondi³⁹. Kodutute arv kasvab – hinnangute kohaselt on ELis 1 miljon kodutut⁴⁰.

Elamumajanduse valdkonna eest kannavad riiklik, piirkondlik ja kohalik tasand ühist vastutust. Samas, kui riikliku poliitikaga nähakse ette üldine raamistik, siis linnadel on ainulaadne positsioon eluasemeprobleemide lahendamiseks tänu oma pädevustele ja otsesuhtlusele kogukondadega. Linnadel on vahetu arusaam kohalikest vajadustest ning nad võivad vajaminevate investeeringute kaasamiseks edendada partnerlusi avaliku sektori asutuste, sidusrühmade ja erasektori vahel. 2014.–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmide raames tehti eluasemesektori edendamiseks investeeringuid kokku 9,6 miljardi euro ulatuses (sh ELi eelarve ja riikide osa). Programmitöö perioodil 2021–2027 on seni ühtekuuluvuspoliitika vahenditest eraldatud 7,5 miljardit eurot eluasemesektorisse tehtavateks investeeringuteks, keskendudes energiatõhususele ja sotsiaaleluruumidele diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate rühmade jaoks. Euroopa Sotsiaalfondi+ (ESF+) raames investeeritakse täiendavalt ligikaudu 1,9 miljardit eurot meetmetesse, mis on suunatud inimeste eluasemeolukorrale ja avalikele teenustele,⁴¹ nagu eluasemete kättesaadavuse parandamine, eluasemetoetused ning integreeritud toetused eluasemete ja elutingimuste parandamiseks. Käimasolev ELi ühtekuuluvuspoliitika vahehindamine annab hea võimaluse elamumajanduse valdkonna probleemide käsitlemiseks. Kui liikmesriigid planeerivad vahehindamise raames rahalisi vahendeid ümber, võiksid nad eraldada vahendeid investeeringuteks taskukohastesse, kestlikesse ja inimväärse kvaliteediga eluasemetesse. Ka taaste- ja vastupidavusrahastul on elamumajanduse valdkonnas märkimisväärne mõju, tuues linnade ja linnapiirkondade elanikele reaalselt kasu. Taaste- ja vastupidavusrahastust eluasemete jaoks eraldatud kogusumma, sealhulgas investeeringud eluasemete taskukohasuse ja kättesaadavuse toetamiseks, moodustab 19,6 miljardit eurot ning Euroopa Investeeringupank andis aastatel 2021–2024 taskukohaste eluasemete jaoks rahalist toetust 15,6 miljardi euro ulatuses.

Seoses ELi poliitikaeesmärgiga edendada taskukohaste, kestlike ja inimväärse kvaliteediga eluasemete kättesaadavust keskendutakse tulevases Euroopa taskukohaste eluasemete kavas eluasemekriisi põhjustele, nähes ette konkreetsed meetmed ja koordineerides selle strateegia muude ELi algatustega, nagu Euroopa elamuehituse strateegia, sotsiaaleluruumi ja taskukohaseid eluasemeid käsitlevate ELi riigiabi eeskirjade läbivaatamine ning Euroopa vaesusevastane strateegia. Üleeuroopaline taskukohastesse ja kestlikesse eluasemetesse investeerimise platvorm täiendab rahastamise ja finantseerimise toetamise plaani, pakkudes ühtset raamistikku sotsiaaleluruumidesse ning taskukohastesse ja kestlikesse eluasemetesse tehtavate investeeringute toetamiseks. Liikmesriike julgustatakse kasutama ka Euroopa Investeeringupanga ja tulevase üleeuroopalise investeerimisplatvormi raames väljatöötatud rahastamis- ja finantsinstrumente, et kaasata täiendavaid erasektori rahalisi vahendeid ja soodsatel tingimustel laene.

Lisaks peaksid liikmesriigid kooskõlas **uue Euroopa Bauhausi** põhimõtete ja väärtustega panema rõhku arhitektuuri ja elukeskkonna kvaliteedile. Selle algatuse raames toetatakse tehiskeskkonna rajamisel kestlikke tavasid integreeritud linnastrateegiate kaudu, mis hõlmavad uuenduslikke tehnikaid ja materjale, et hoogustada linnaosade taaselustamist ja vastupanuvõimet, austades samal ajal kultuuripärandit ning Euroopa kohalikke väärtusi ja traditsioone. Lisaks eluhoonetele tuleb moderniseerida üldkasutatavaid hooneid ning

³⁹ Eluasemed Euroopas – 2024. aasta väljaanne – interaktiivsed väljaanded – Eurostat.

⁴⁰ Taskukohaste eluasemete andmebaas, HC3.1 Kodutud inimesed – OECD.

⁴¹ Programmitöö perioodil 2021–2027 on ESF+ meetmed suunatud inimestele või peredele, kes on kodutud või kellel on oht jääda kodutuks, puuetega inimestele, eakatele, kolmandate riikide kodanikele, pagulastele ning tõrjutud kogukondadele.

kasutusest kõrvaldatud tööstushooneid ja -alasid ning muuta need (energia)tõhusamaks ja elanikke kaasavamaks.

2.5. Linnad mõjutavad kliimamuutusi ja muid keskkonnaprobleeme, mis mõjutavad omakorda linnu, ning linnadel on oluline roll puhtale energiale ülemineku kiirendamisel

Linnade ja muude linnapiirkondade arvele langeb ligikaudu 45 % ülemaailmsest kasvuhoonegaaside heitest⁴². Linnu mõjutab ebasproportsionaalselt suures ulatuses kliimaohutude negatiivne mõju, mida süvendab koostoime teiste teguritega, nagu halb õhu- ja veekvaliteet, problemaatiline mulla katmine ja muud tegurid. Äärmuslik kuumus on veel üks suur oht, mis mõjutab eelkõige linnu ja põhjustab kuumasaare efekti, mis tähendab, et linnapiirkonnad muutuvad ümbritsevatest piirkondadest märkimisväärselt soojemaks. Üleujutused ohustavad ligikaudu 10,6 % ELi linnapiirkondadest⁴³. Linnade lähedus kodumajapidamistele, ettevõtjatele ja kogukondadele muudab nad olulisteks partneriteks puhta, turvalise ja taskukohase energiasüsteemi saavutamisel. Koos piirkondadega tuleb neil rakendada kuni 70 % heitkoguste vähendamise meetmetest ning teha 50 % avaliku sektori investeeringutest ja 30 % avaliku sektori kulutustest⁴⁴. Linnad mõjutavad energiasüsteemi ümberkujundamist oma otsustega maakasutuse planeerimise, lubade andmise, kestlike riigihangete ja investeeringute kohta. Lisaks seisavad Euroopa linnad silmitsi kasvava metsa- ja maastikupõlengute ohuga, mis on tingitud kliimamuutustest, aga ka looduslike maastike ja linnapiirkondade vaheliste üleminekualade⁴⁵ laienemisest, mis nõuab paremat valmisolekut ja koordineeritud ohjamismeetmeid.

ELi eesmärk on täiendavalt tunnustada kohaliku ja piirkondliku tasandi osalejate olulist rolli selliste paigapõhiste meetmete väljatöötamisel ja rakendamisel, mis aitavad suurendada ELi valmisolekut ja vastupanuvõimet seoses kliimameetmete, keskkonna ning puhta ja taskukohase energiaga. Oma poliitika väljatöötamisel käsitleb EL detsentraliseeritud energiasüsteeme strateegiliste varadena ning kavandab seetõttu toetust hajutatud taastuvenergia-, energia-, energiatõhusus- ja salvestusvaradele, kohalikele energiaettevõtetele, arukatele võrkudele ja kodanike juhitud energiakogukondadele. Samuti edendatakse stiimuleid kaugküttevõrkude ehitamiseks.

Käimasolev ühtekuuluvuspoliitika vahelahendamine annab liikmesriikidele võimaluse muuta rahastamise prioriteete, et lahendada sõlmküsimusi, mis on seotud veemajanduse kriisivalmidusega, eelkõige digiteeritud süsteemide ja looduspõhiste lahenduste kaudu, ning energiasüsteemi ümberkujundamisega, näiteks jaotusvõrkude, võrkudevaheliste ühenduste ja põhivõrgutaristuga.

Liikmesriikidel soovitatakse kliimameetmete sotsiaalkavade ning tulevaste riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade koostamisel näha jätkuvalt ette rahalisi vahendeid keskkonna, kliima ja energiaga seotud investeeringuteks, tagades ühtlasi nende vastupidavuse tulevaste kliimariskide suhtes, et toetada kohalikke lahendusi, nagu kollektiivsed kütte- ja jahutussüsteemid, ning investeeringuteks energiatõhususse ja süsinikuheite vähendamisse.

Keskkonnaga seoses peaksid liikmesriigid tagama, et kohalikud omavalitsused rakendavad kõiki vajalikke ringmajanduse, jäätmeäritluse ning korduskasutamise/ringlussevõtuga seotud meetmeid, mis tulenevad jäätmeid ja ringmajandust käsitlevatest ELi õigusaktidest, samuti

⁴² Crippa, M., Guizzardi, D., Ciarlanti, S., Pagani, F., Banja, M., Muntean, M., Pisoni, E.: andmestik EDGAR_GHG_by_settlement_2025, https://edgar.jrc.ec.europa.eu/edgar_smod, 2025.

⁴³ Euroopa Keskkonnaameti aruanne (14/2023) „Urban adaptation in Europe“.

⁴⁴ ELi aastaaruanne 2024 „Piirkondade ja linnade olukord“, Euroopa Regioonide Komitee.

⁴⁵ Looduslike maastike ja linnapiirkondade vahelised üleminekualad on piirkonnad, kus tehiskeskkond puutub kokku või seguneb loodusliku taimeistikuga, mistõttu neid mõjutab sageli suurem metsa- või maastikupõlengute oht.

õhukvaliteediga seotud meetmeid, järgides muudetud välisõhu kvaliteedi direktiivi, müraga seotud meetmeid, linnalooduse ja puude võrastiku liituse kaitse ja parendamisega seotud meetmeid, mis tulenevad looduse taastamise määrusest, ning linnade veemajanduse kriisivalmiduse parandamisega seotud meetmeid kooskõlas veemajanduse kriisivalmiduse strateegiaga.

2.6. Linnad pakuvad paremat juurdepääsu transporditeenustele

Linnad tagavad üldjuhul ühistranspordi parema kättesaadavuse kui muud piirkonnad, hõlbustades kaupade, inimeste ja teadmiste vooge ning suurendades tootlikkust. Inimeste ja tegevuste tiheda koondumise tõttu on ühistranspordi pakkumine linnades tõhusam, kuid see koondumine võib põhjustada ka suuri ummikuid. Vaatamata õhukvaliteedi paranemisele ületab saastetase mitmes linnas endiselt ELi piirnorme⁴⁶.

ELi liikuvuspoliitikas on prioriteediks seatud üleminek kestlikele, ohututele, kättesaadavatele, kaasavatele, taskukohastele, vastupidavatele ja arukatele linnaliikuvuse süsteemidele⁴⁷. Tähelepanu keskpunktis on linna- ja linnalähitranspordi (ühistranspordi),⁴⁸ aktiivse liikuvuse (jalgrattasõidu ja kõndimise) ning jagatud liikuvuse vahendite ja teenuste arendamine, ajakohastamine, süsinikuheite vähendamine ja elektrifitseerimine. Rõhku pannakse integreeritud planeerimisele, sujuva mitmeliigilise ühenduvuse edendamisele, liiklusohutuse parandamisele, kestliku linnalogistika tugevdamisele ja ummikute – ning seeläbi linnade reostuse ja heitkoguste – vähendamisele, muu hulgas kliimaneutraalsete ja arukate linnade eesmärgi saavutamiseks. ELi poliitika aitab vähendada ka transpordivaesust, sealhulgas maapiirkondades, integreerida linnalogistika paremini kestliku linnaliikuvuse kavandamisse ning tugevdada seost linnaliikuvuse ja turismi vahel. Liikmesriike julgustatakse kasutama oma kliimameetmete sotsiaalkavasid ka meetmete jaoks, mis on suunatud transpordivaesusele, nagu investeeringud ühistransporti, aktiivsesse liikuvusse ja jagatud liikuvusse.

ELi poliitikameetmete keskmeks on 431 linnatranspordisõlme,⁴⁹ mida käsitatakse hästi toimiva üleeuroopalise transpordivõrgu (TEN-T) põhielementidena. Asjaomastel linnadel palutakse töötada oma funktsionaalsete linnapiirkondade jaoks välja kestliku linnalise liikumiskeskonna kavad, koguda andmeid, võtta kasutusele säästvate alternatiivkütuste laadimis- ja tankimistaristu ning arendada mitmeliigilise reisijateveo sõlmpunkte ja kaubaterminale. Liikmesriikidel tuleb koostada riiklikud programmid, et linnapiirkondi selles tegevuses toetada. Euroopa Komisjon omakorda toetab liikmesriike selle ülesande täitmisel ja pakub liikuvusega seotud probleemide lahendamiseks suuniseid ning teadmiste jagamise ja võrgustike loomise võimalusi.

Hiljuti avaldatud kiirraudteekavas seatakse üleeuroopalisele transpordivõrgule tuginedes eesmärk vähendada paljude pealinnade ja Euroopa suuremate linnatranspordisõlmede vaheliste populaarsete rongireiside kestust praegusega võrreldes poole võrra. Kava kohaselt tuleb

⁴⁶ Õhusaasteainete heitkogused on viimase kahe aastakümne jooksul vähenenud, mis tähendab, et õhu kvaliteet on muutunud paremaks. Aastatel 2005–2022 vähenes tahkete peenosakestega (PM_{2,5}) seostatavate surmajuhtumite arv ELis 45 %, mis viis ELi lähemale nullsaaste tegevuskavas 2030. aastaks seatud 55 % vähendamise eesmärgile.

⁴⁷ COM(2021) 811 final.

⁴⁸ Sealhulgas paremate ja taskukohasemate transpordihenduste arendamine linnade ja nende ümbruse vahel.

⁴⁹ Määruses (EL) 2023/1804 on sätestatud järgmine määratlus: „linnatranspordisõlm“ – linnapiirkond, sealhulgas üleeuroopalise transpordivõrgu transporditaristu, nagu sadamad ja nende reisijate terminalid, lennujaamad, raudteejaamad, logistikaplatvormid ning kaubaterminalid, mis asuvad linnapiirkonnas ja selle ümbruses ning on ühendatud muude selle taristu osadega ning piirkondliku ja kohaliku liikluse taristuga.

2040. aastaks luua hästi toimiv ja kiirem kiirraudteevõrk ning edendada linnaühenduste kaudu ühendvedusid.

Lisaks on ELi poliitikameetmete üks olulisi eesmärke parandada linnaliikuvuse, eluasemepoliitika ja ruumilise planeerimise koostoimet, võimendada transpordiinnovatsiooni ja digitaliseerimise, sealhulgas tehisintellekti potentsiaali ning jätkata liiklusohutuse parandamist linnades⁵⁰. ELi liiklusohutuse poliitikaraamistikus aastateks 2021–2030, milles on määratud kindlaks peamised prioriteetsed valdkonnad ja käsitletakse peamisi riskitegureid, pööratakse erilist tähelepanu vähemkaitstud liiklejatele, nagu jalakäijad, jalgratturid ja mootorratturid, kes on linnapiirkondades enim mõjutatud.

Transpordivaldkond saab ühtekuuluvuspoliitika raames märkimisväärset toetust, kusjuures programmitöö perioodil 2021–2027 on investeeringuteks kavandatud üle 59 miljardi euro⁵¹. Lisaks võimaldab ühtekuuluvuspoliitika käimasolev vahehindamine liikmesriikidel suunata ressursse ümber laadimisvõrkude rajamisse.

Taaste- ja vastupidavusrahaastust kestlikule transpordile ja linnaliikuvusele eraldatava toetuse kogusumma on üle 26 miljardi euro⁵². Toetatavad investeeringud hõlmavad mitut valdkonda, näiteks metroo- ja trammiliinide pikendamist ning jalgrattateede ja taristu rajamist. Need investeeringud parandavad reaalselt linnade konkurentsivõimet ja atraktiivsust, tagades, et linnad jäävad majanduskasvu ja innovatsiooni liikumapanevaks jõuks.

2.7. ELi linnad ja rahvusvaheline kontekst

Linnadel on rahvusvahelises koostöös oluline roll. Ülemaailmsel kaubandusmaastikul toimuvad radikaalsed muutused. Kogu maailmas kiireneb majanduslik ja geopoliitiline killustumine, eriti seoses uue proteksionistliku kaubanduspoliitika esilekerkimisega. Linnad peaksid suutma nende muutustega kohanduda, et jääda konkurentsivõimeliseks, ning neil tuleks oma majandust mitmekesistada, näiteks vähendades sõltuvust ühest kindlast tööstusharust või kaubanduspartnerist.

EL väärtustab ka laiemat linnadevahelist **rahvusvahelist koostööd** kui vahendit, mis võimaldab suurendada vastastikust mõistmist. EL on jätkuvalt pühendunud linnapoliitikale, mis on kooskõlas ülemaailmsete raamistikega, aidates aktiivselt kaasa ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärkide ja ÜRO uue linnade tegevuskava elluviimisele. EL toetab jätkuvalt ÜRO poolt heaks kiidetud ja „linnastumise astmel“ põhineva linna määratluse kasutamist. Osaledes sellistel platvormidel nagu ülemaailmne linnafoorum ja G7 linnaarenduse ministrite kohtumised, saab EL etendada olulist rolli rahvusvahelise linnapoliitika kujundamisel. Rahvusvaheline koostöö toob ELi linnadele märkimisväärset kasu. Programmid nagu URBACT võimaldavad teha koostööd ELi kandidaatriikide, sealhulgas Ukraina linnadega ning vahetada teadmisi ja suurendada suutlikkust linnajuhtimise, planeerimise ja kogukonna juhitud arengu valdkonnas. Lisaks ühendavad rahvusvaheline linnade ja piirkondade koostöö programm (IURC)⁵³ ning ülemaailmne linnade ülemineku

⁵⁰ Tehisintellekti kasutamise strateegia raames käivitab komisjon algatuse „Autonomous Drive Ambition Cities“ (autonoomse sõidu ambitsiooniga linnad), et kiirendada rakendusteenuste kasutuselevõttu koostöös Euroopa teenuseosutajatega. COM(2025) 723 final.

⁵¹ https://cohesiondata.ec.europa.eu/cohesion_overview/21-27.

⁵² Vastavalt taaste- ja vastupidavusraha määruuse (EL) 2021/241 VI lisale. Linnatransporditaristu, ühistranspordisõidukid (nt trammid, metroorongid ja bussid) ning jalgrattataristu.

⁵³ IURC on ELi rahastatav programm, mida rakendavad ühiselt Euroopa Komisjoni välispoliitika vahendite talitus ja regionaal- ja linnapoliitika peadirektoraat ning millega toetatakse sarnaselt meelestatud riikide linna ja piirkondi, millel tuleb lahendada sarnaseid küsimusi.

missioon (UTM)⁵⁴ ELi linna Ladina-Ameerika, Aasia, Aafrika ja Põhja-Ameerika linnadega, edendades koostööd selliste ühiste sõlmküsimumuste lahendamisel nagu linnaliikuvus, energiasüsteemi ümberkujundamine, ringmajandus ja kliimamuutustega kohanemine. Nagu on rõhutatud ELi ja India strateegilises tegevuskavas,⁵⁵ astuvad EL ja India praegu olulisi samme, et olemasolevate partnerluste kaudu süvendada koostööd säästva linnastumise valdkonnas, keskendudes linnadele. ELi linnad saavad kasu sellistest rahvusvahelistest algatustest nagu WHO juhitud eakasõbralike linnade ülemaailmne võrgustik, mis aitab suurendada eakate osalemist kogukonna elus ning edendab tervena ja aktiivsena vananemist. Rahvusvahelise koostöö arendamiseks tehtavaid jõupingutusi täiendavad pikaajalised algatused, mis lisavad ELi välissuhetele inimestevaheliste suhete mõõtme ja toetavad kohalike omavalitsuste ühismeetmeid, näiteks ülemaailmne linnapeade pakt, mille raames ELi eestvedamisel tugevdatakse ülemaailmset linnadiplomaatiat ja mitmetasandilist koostööd.

Arvestades linnastumise kiirenemist kogu maailmas, tagab mitmetasandiline ja piiriülene koostöö, sealhulgas kandidaatriikidega, et linnad toimivad kestliku ja kaasava arengu edendamisel nii kohalike ümberkujundamiskeskustena kui ka ülemaailmsete partneritena. EL ja selle liikmesriigid toetavad märkimisväärselt linnaarendust ja -tariitust ning koostööd piirkondlike ja kohalike omavalitsustega partnerriikides, et võtta strateegia „Global Gateway“ ja Euroopa Kestliku Arengu Fondi+ (EFSD+) raames kestlikule arengule suunatud poliitikameetmeid, ning püüavad parandada partnerriikide juurdepääsu rahvusvahelisele rahastamisele. Kohalikud omavalitsused on olulised osalejad naabruspoliitika, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Global Gateway“ rakendamisel, mis kajastub ka strateegias „Global Gateway“. Nad lahendavad igapäevaseid probleeme kohalikul tasandil ja nende kaasamine on oluline selleks, et mõista üksikasjalikult konteksti, kus strateegiat „Global Gateway“ rakendatakse. Lisaks võiks ELi linnadel pikemas perspektiivis olla suurem roll partnerluse prioriteetide määratlemisel valdkondades, kus linnadel on üldiselt märkimisväärtne vastutus ja kus saab edendada mitmetasandilist valitsemisalasid koostööd. Võttes arvesse vajadust investeerida linnatariitustesse ja uuenduslikku linnajuhtimisse, pakuvad partnerriikide linnad ka äri võimalusi Euroopa linnadele ja ELi osalejatele laiemalt.

2.8. ELi õigusaktide rakendamine

Kohalikud ja piirkondlikud omavalitsused rakendavad ja kasutavad ligikaudu 70 % ELi õigusaktidest⁵⁶ ning on seega olulised osalejad ELi poliitikaeesmärkide saavutamisel⁵⁷. ELi eesmärkide ja sihtide saavutamiseks on oluline võimaldada linnadel ELi õigusakte tõhusalt ja tulemuslikult rakendada. Linnad on olulised ka demokraatlike süsteemide jaoks, kuna nad on inimestele lähedal ja vastutavad otseselt esmatähtsate teenuste osutamise eest. ELi poliitikat

⁵⁴ Algatuse „Mission Innovation“ linnade ülemineku missiooni raames toetatakse enam kui 100 linna 45 riigist nende teel kliimaneutraalse, vastupanuvõimelise ja inimkeskse tuleviku poole.

⁵⁵ Ühisteatis Euroopa Parlamendile ja nõukogule uue ELi-India strateegilise tegevuskava kohta. JOIN(2025) 50 final.

⁵⁶ Euroopa Parlamendi 24. juuni 2021. aasta resolutsioon Euroopa Liidu õigusloome kvaliteedi ning subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse kohta – raport parema õigusloome kohta, mis käsitleb aastaid 2017, 2018 ja 2019 (2020/2262(INI)).

⁵⁷ Näiteks tehiskeskkonna, energeetika, tööstuse, liikuvuse, digitaalse ühenduvuse, kliimamuutuste, saastevaba keskkonna, elurikkuse vähenemise ja ringmajanduse valdkonnas.

valmistatakse juba nüüd ette tihedas koostöös asjaomaste sidusrühmadega, kasutades mitmesuguseid mehhanisme, nagu avalikud konsultatsioonid, eksperdirühmad ja territoriaalsed hindamised. Ka Euroopa Regioonide Komitee ja selle piirkondlike keskuste võrgustik⁵⁸ on edastanud kohalikele ja piirkondlikele liikmetele saadud väärtusliku teavet rakendamise kitsaskohtade teemal. Vaatamata nendele jõupingutustele teatavad linnad endiselt raskustest ELi eeskirjade rakendamisel. Sageli väidavad nad, et neile ei antud piisavat teavet asjakohaste õigusaktide ettevalmistamisest, mis toob esile vajaduse aktiivsema ja tõhusama kaasamise järele eri valitsemistasanditel, tagamaks, et poliitika on praktiline ja vastab ka kohalikele vajadustele⁵⁹.

Tunnistades linnajuhtimise keerukust ning vajalike pädevuste ja osalejate mitmekesisust, käivitati 2016. aastal ELi linnade tegevuskava kui valitsustevaheline koostööprotsess linnade paremaks integreerimiseks nii ELi kui ka riikliku poliitika kujundamisse ja rakendamisse. Selle eesmärk on parandada reguleerimist, rahastamist ja teadmiste jagamist Euroopa linnade hüvanguks. ELi linnade tegevuskava raames on loodud 20 temaatilist partnerlust linnade jaoks olulistel teemadel, kaasatud ligikaudu 350 partnerit, kes esindavad kõiki valitsemistasandeid (sealhulgas enam kui 100 linna, liikmesriike, vabaühendusi ja ELi asutusi), ning pakutud välja üle 150 meetme. Seda uuenduslikku mitmetasandilise valitsemise meetodit on tunnustatud ELi linnade tegevuskava ühe kõige olulisema saavutusena⁶⁰. Kui ELi linnade tegevuskava on valitsustevaheline algatus, mis toob kokku kõigi valitsemistasandite (kohalik, piirkondlik, riiklik ja EL) osalejad, siis ELi linnapoliitika tegevuskava eesmärk on tugevdada ELi lähenemisviisi kestlikule linnaarendusele, keskendudes kohalikul tasandil ELi poliitiliste prioriteetide elluviimise toetamisele. ELi linnapoliitika tegevuskavaga tõhustatakse koordineerimist ja koostööd ELi linnade tegevuskavaga, hõlbustades ELi linnade tegevuskava meetmete rakendamist ja tuginedes selle tulemustele.

3. LINNAD JA ELi TOETUS

3.1. ELi praegune toetus linnadele

Linnapoliitika on küll jätkuvalt liikmesriikide pädevuses, kuid EL pakub oma paljude poliitikavahendite kaudu linnadele ja linnapiirkondadele mitmesugust toetust. Kõige märkimisväärsemat toetust territoriaalsele arengule pakutakse ühtekuuluvuspoliitika programmide raames, kuid täiendav abi on kättesaadav ka mitme valdkondliku poliitika kaudu.

Ühtekuuluvuspoliitikal on tugev linnamõõde ja selle raames kestlikule linnaarendusele antavat toetust on aastatel 2021–2027 suurendatud, nähes ERFist linnade jaoks ette 8 % suuruse kohustusliku eraldise, et anda linnadele võimalus osaleda aktiivselt kohalike vajadustega kohandatud poliitikameetmete väljatöötamisel ja rakendamisel. Selle tulemusena **vastutavad linnad otseselt kestliku linnaarenduse strateegiate väljatöötamise ja rakendamise eest**, saades sel eesmärgil ühtekuuluvuspoliitika programmide raames **üle 24 miljardi euro**. Lisaks **investeeritakse ühtekuuluvuspoliitika vahenditest linnadesse kokku üle 100 miljardi euro**⁶¹. See toetus võimaldab nii liikmesriikidel kui ka kohalikel omavalitsustel töötada välja uuenduslikke lahendusi keskkonnanalaste, sotsiaalsete ja majanduslike probleemide lahendamiseks.

⁵⁸ Euroopa Regioonide Komitee piirkondlike keskuste võrgustik.

⁵⁹ Linnad – uus linnapoliitika tegevuskava – tagasisidekorje 2025.

⁶⁰ ELi linnade tegevuskava hindamisuuring (2019).

⁶¹ See enam kui 100 miljardi euro suurune summa sisaldab enam kui 24 miljardi euro suurust osa, mida linnad rakendavad otse kestliku linnaarenduse strateegiate kaudu.

Näiteks Soome kestliku linnaarenduse strateegia põhineb riigi ja 19 linna vahelistel lepingutel, mille ühine eesmärk on tugevdada innovatsiooni ökosüsteeme. Nendes pikaajalistes lepingutes on sätestatud ühised prioriteedid avaliku ja erasektori rahaliste vahendite eraldamiseks innovatsioonipõhiste ja linnaspetsiifiliste ökosüsteemidele. Nendega edendatakse sihipäraseid investeeringuid sellistes sektorites nagu puhas tehnoloogia, tervishoid ja digitaliseerimine, sidudes linnade konkurentsivõime kestliku arenguga, ning need toimivad linnade majanduskasvu strateegilise raamistikuna, tasakaalustades kohalikke algatusi riikliku koordineerimisega.

Itaalias edendatakse kestlikku linnaarendust piirkondlike programmide ning riikliku programmi „Metro Plus ja Lõuna-Itaalia keskmise suurusega linnad 2021–2027“ kaudu. See programm tugineb oma eelkäija (mis viidi ellu aastatel 2014–2020) edule, keskendudes digitaliseerimisele, kestlikkusele ja sotsiaalsele kaasatusele. Programmi juhtimismudeli kohaselt on ülesanded delegeeritud 14 suurlinnale, mis toimivad vahendusasutustena ja millega on sotsiaalse innovatsiooni projektide toetusesaajatena ühinenud 39 keskmise suurusega lõunapoolset linna.

Portugalis toetab kestlik linnaarendus funktsionaalsete piirkondade integreeritud strateegiaid, ergutades tasakaalustatud linnaarendust omavalitsustevahelise koostöö ning linna- ja maapiirkondade vaheliste sidemete kaudu. Need strateegiad on valdkonnaülesed ning nende rakendamisel kombineeritakse erinevaid investeerimisvorme sõltuvalt konkreetsetest vajadustest piirkondlikul ja kohalikul tasandil, nagu toetus innovatsioonile ja konkurentsivõimele, digitaliseerimisele, energiatõhususele, taastuvenergiakogukondadele, kliimameetmetele, säästvate jäätmekäitlusele ja veemajandusele, elurikkusele, liikuvusele, linnade taaselustamisele, kultuurile ja turismile.

Euroopa linnaarengu algatus ja URBACT

Euroopa linnaarengu algatus ja URBACT on ELi 2021.–2027. aasta ühtekuuluvuspoliitika raamistiku kaks peamist instrumenti, mille raames pakutakse linnadele otsest toetust.

Programmitöö perioodil 2021–2027 on Euroopa linnaarengu algatuse eelarve (ERFist) 395 miljonit eurot (jooksevhindades). Algatusel on oluline roll linnade toetamisel kogu Euroopas, kuna selle raames pakutakse linnade probleemide lahendamiseks rahalisi vahendeid innovatsiooniks, tehniliseks abiks ja teadmiste vahetamiseks. Sel viisil aitab Euroopa linnaarengu algatus linnadel viia reaalsete kohalike meetmete kaudu ellu ELi poliitilisi prioriteete.

Programmitöö perioodil 2021–2027 on URBACTi kogueelarve 110 miljonit eurot⁶² (jooksevhindades), sealhulgas 79,7 miljonit eurot ERFist. Selle programmi raames toetatakse linnade strateegilise planeerimise ja kaasava valitsemise suutlikkust temaatilistel linnaprobleemidel põhinevate koostöövõrgustike meetodi kaudu. Mõlemad instrumendid aitavad ühiselt edendada sidusamat ja koostööpõhisemat linnapoliitikat kogu Euroopas.

Ühtekuuluvuspoliitika vahehindamine ja linnad

Linnad võivad saada kasu **ELi ühtekuuluvuspoliitika vahehindamisest**. Vahehindamise käigus määratakse kindlaks uued prioriteedid ning pakutakse liikmesriikidele märkimisväärselt paindlikkust ja stiimuleid, millest võivad kasu saada ka linnad ja muud linnapiirkondade omavalitsused.

⁶² Programmi URBACT rahastatakse ERFi, naabruspiirkonna, arengu- ja rahvusvahelise koostöö instrumendi „Globaalne Euroopa“ ning ühinemiseelse abi rahastamisvahendi vahenditest, mida täiendavad riiklikud toetused.

Näiteks pakub vahehindamine võimalust vähendada **taskukohastesse eluasemetesse** tehtavate investeeringute puudujääki, kasutades rohkem ühtekuuluvuspoliitika vahendeid ja sihtotstarbelisi rahastamisvahendeid, mis ühendavad ELi toetused finantseerimisega. Samuti ergutatakse investeeringuid **energiasüsteemi ümberkujundamisse** ja **veemajanduse kriisivalmidusse**. Linnad võivad kasu saada ka meetmetest, mille eesmärk on suurendada Euroopa **konkurentsivõimet**, tugevdada **kaitset** ja toetada **idapiiril asuvaid piirkondi**. Peale selle võivad liikmesriigid kasutada Euroopa Sotsiaalfondi+, et toetada oskuste arendamist tsiviilvalmisoleku, kaitsetööstuse ja küberturvalisuse valdkonnas.

Vahehindamise raames on võimalik Euroopa linnaarengu algatuse panust suurendada, võimaldades liikmesriikidel kanda sellele algatusele üle Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) vahendeid. Lisaks loodi vahehindamisega Euroopa linnaarengu algatuse jaoks kvaliteedimärgis, mis võimaldab projektidel, mis vastavad kvaliteedikriteeriumidele, kuid jäävad rahastusest ilma, saada toetust ühtekuuluvuspoliitika tavaprogrammide kaudu.

Taaste- ja vastupidavusrahastu ja linnad

Taaste- ja vastupidavusrahastu täitis pöördelise tähtsusega rolli Euroopa reageerimisel COVID-19 pandeemia mõjule, aidates kaasa majanduse taastumisele ning tugevdades Euroopa ja selle linnade vastupanuvõimet. Mitmest analüüsist⁶³ nähtub, et taaste- ja vastupidavusrahastust on linnadele, suurlinnapiirkondadele ja muudele linnapiirkondadele antud märkimisväärset toetust, mis on toonud nende elanikele ja ettevõtjatele reaalselt kasu, eelkõige rohe- ja digipöörde valdkonnas.

Euroopa Investeerimispanka toetus

Ka Euroopa Investeerimispank täidab nii oma finants- kui ka nõustamisteenuste kaudu olulist rolli linnade toetamisel kogu ELis. Alates 2021. aastast on EIP eraldanud linnadele üle 80 miljardi euro uusi rahalisi vahendeid strateegilisteks investeeringuteks, näiteks säästvasse linnatransporti, taskukohastesse eluasemetesse, kaugkütte süsinikuheite vähendamisse, energiatõhususse ja ringmajandusse. EIP nõustamisteenused hõlmavad vajadustega kohandatud tehnilisi ja finantsnõustamisteenuseid, mida toetab Euroopa Komisjon. Linnade kui erasektori investeeringute oluliste katalüsaatorite toetamiseks aitab EIP linnadel töötada välja ja võtta kasutusele rahastamisvahendeid, mis ühendavad liidu rahalised vahendid erasektori vahenditega.

Muud näited ELi algatustest linnade toetuseks

Euroopa Komisjon on viimastel aastatel käivitanud üle 50 algatuse ja instrumendi, et abistada kohalikke omavalitsusi nende ümberkujundamispüüdlustes ja hõlbustada ELi poliitika rakendamist kohalikul tasandil. Need hõlmavad mitut veebiplatvormi, mille eesmärk on parandada linnade suutlikkust, teadmisi ja juurdepääsu rahastamisele, ning mitmesuguseid auhindu ja tunnustamiskavasid sellistes valdkondades nagu kestlikkus, innovatsioon ja ligipääsetavus, et tunnustada ja ergutada linnaarenduse tipptaseme saavutamist. Enamiku algatuste raames pakutakse linnadele tuge, nõustamisteenuseid ja suutlikkuse suurendamist, et nad saaksid aktiivselt osaleda Euroopa jõupingutustes jätkusuutliku ülemineku saavutamiseks.

Mitme käimasoleva ELi algatusega edendatakse ja toetatakse valdkondlike strateegiate (nt kavade, kokkulepete ja lepingute) väljatöötamist ning kutsutakse linna üles võtma poliitilisi kohustusi kestlikkusele ülemineku suunamiseks. Peamised näited on järgmised (täieliku ülevaate saamiseks vt [ELi linnade portaali – regionaal- ja linnapoliitika – Euroopa Komisjon](#)):

⁶³ COM(2025) 637 final; COM(2024) 82 final.

ELi linnapeade kliima- ja energiapakt on hästi väljakujunenud algatus, mida toetab ELi kliima- ja energiapoliitika ning mis pakub kõigile ELi omavalitsustele platvormi ELi kliima- ja energiaeasmärkide saavutamiseks. See hõlmab teaduspõhist metodoloogilist raamistikku heitkoguste ja haavatavuste hindamiseks ning nende vähendamise eesmärgil kestliku energia ja kliimameetmete integreeritud tegevuskavade väljatöötamiseks. Seda raamistikku rakendatakse mitmetasandilise lähenemisviisi abil. Riiklikud ja piirkondlikud ametiasutused tuginevad kinnitatud vormile, et koordineerida kliimameetmeid kohalikul tasandil ning koguda andmeid ja teavet, mida on vaja nende poliitikameetmete väljatöötamiseks ja rahaliste vahendite eraldamiseks. ELi linnapeade pakt moodustab ülemaailmse linnapeade pakti tuuma.

Programmi „Euroopa horisont“ kaudu viib EL ellu kahte ELi missiooni kliimaprobleemide lahendamiseks linnades: **kliimaneutraalsete ja arukate linnade missiooni** ning **kliimamuutustega kohanemise missiooni**. Esimene hõlmab 100 ELi linna, kes tegutsevad 2030. aastaks kliimaneutraalsuse saavutamise nimel kliimaneutraalsete linnade lepingute kaudu. Nende lepingute näol on tegemist koos kodanike ja sidusrühmadega koostatud terviklike kavadega, mis hõlmavad energiat, hooneid, transporti ja jäätmeid ning mida toetavad investeerimisstrateegiad. Need linnad toimivad ka innovatsioonikeskustena, et inspireerida kõiki Euroopa linna jõudma kliimaneutraalsuseni 2050. aastaks. Teise missiooni raames toetatakse enam kui 300 kohalikku ja piirkondlikku omavalitsust kliimaandmete ja teadusliku modelleerimisega paigapõhiste riskihindamiste läbiviimiseks ja uuenduslike lahenduste väljatöötamiseks. See lähenemisviis tugevdab vastupanuvõimet, edendab valdkondadevahelist planeerimist ning tagab kohalike meetmete kooskõla laiemate piirkondlike ja riiklike strateegiatega. Mõlema missiooni raames tehakse tihedat koostööd.

Euroopa kultuuripealinnad on ELi juhtalgatus, mida toetatakse programmi „Loov Euroopa“ kaudu. Algatuse raames nimetatakse igal aastal üks või mitu linna korraldama aastapikkust kultuuripidu, mille eesmärk on esile tõsta Euroopa kultuurilist mitmekesisust, luua kuuluvustunnet ning edendada pikaajalist kultuurilist, sotsiaalset ja majanduslikku arengut.

Linnu toetavate ELi algatuste lai valik rõhutab tähtsust, mida EL omistab linnadega seotud küsimustele. Samal ajal **muudab olemasolevate vahendite rohkus võimalustes orienteerumise linnade jaoks sageli keeruliseks**. Mõned vahendid kattuvad teiste teemavaldkondadega, millele pööratakse suurt tähelepanu (nt kliima, energia ja keskkond), ning võimaldavad seega loomulikku koostoimet, samas kui teised teemavaldkonnad on vähem hõlmatud (nt võrdne juurdepääs ja sotsiaalne kaasatus). ELi algatuste ja vahendite killustatus, sealhulgas erinevad taotlemis- ja hindamismenetlused ning erinevad nõuded tegevuskavadele ja aruandlusele, on linnadele koormav. Samal ajal peavad uuenduslike lahenduste katsetamise toetamisele järgnema jõupingutused laiema rakendamise ja jäljendamise hõlbustamiseks ning sellega seonduv tehniline abi. Selline **killustatus on eriti keeruline väikeste ja keskmise suurusega linnade jaoks**, kuna neil on ELi algatustes osalemiseks ja projektide mastaabi suurendamiseks vähem ressursse ja väiksem haldussuutlikkus.

3.2. Vajadus linnade edasise toetamise järele

Linnadel tuleb tasakaalustada mitmeid valdkondlikke poliitikaeesmärke ja kohustusi, mis rõhutab vajadust integreeritud lähenemisviiside järele.

Nende väljakutsetega toime tulemiseks vajavad linnad, eelkõige väikesed ja keskmise suurusega linnad haldussuutlikkust ning juurdepääsu oskusteabele ja teadmistele. Linnadele võib abiks olla nende **vajadustega kohandatud tehniline abi**, mis on suunatud strateegiatega väljatöötamisele ja rakendamisele, strateegiliste investeringute rahalisele struktureerimisele, valdkondlikele dialoogidele, menetlustele, metoodikatele, reformidele ning konkreetsete investeerimisprojektide ja hankemeetmete ettevalmistamisele ja rakendamisele.

ELi linnu ja linnapiirkondi mõjutavad **rahalised piirangud** ja surve piirata netokulude kasvu. Samal ajal vajavad nad poliitiliste prioriteetide elluviimiseks üha rohkem rahalisi vahendeid. Nende probleemide lahendamiseks viitavad linnad järgmistele vajadustele⁶⁴: i) juurdepääs ELi rahastamisvoogudele ja nende lihtsustamine, ii) kriteeriumide ühtlustamine ning iii) üleminek projektipõhiselt rahastamiselt portfelli põhisele ja integreeritud rahastamisviisidele, mille aluseks on pikaajaline strateegiline planeerimine. Era- ja avaliku sektori vahendeid hõlmavad uuenduslikud rahastamismudelid aitavad kaasata täiendavaid investeeringuid ja minimeerida riske. Linnad on toonud esile eeliseid, mida pakuvad ELi toetusvahendid, mille puhul kasutatakse **süsteemset lähenemisviisi strateegiatele ja rahastamisele, nagu ühtekuuluvuspoliitika raames tehtavad integreeritud territoriaalsed investeeringud**. Mitut valdkonda hõlmavad linnade investeerimiskavad soodustavad põhjalikke ja struktuurseid muutusi ning koondavad kõik investeerimisvajadused ühtsesse kavasasse.

Edaspidi julgustatakse linna kasutama integreeritud missioonipõhiseid lähenemisviise, võttes samaaegselt sihikule mitu sõlmküsimumust, nagu eluasemed, transport, energia, kliima ja keskkond, pidades silmas süsinikuheite vähendamise eesmärki ning laiemaid keskkonnasäästlikkuse, kaasamise ja elukvaliteedi eesmärke, tugevdades samal ajal ka julgeolekut, ohutust ja üldist vastupanuvõimet. Lähenemisviis peaks olema kaasav. Igas suuruses linnade puhul võiks lähtepunktiks olla selline integreeritud lähenemisviis, mida rakendatakse linnapeade pakti puhul, ühendades linnade sidusrühmad ühe poliitilise kohustusega.

Linnade kogemused on näidanud, et **kasulik on kombineerida ELi toetusi rahastamisega finantseerimisasutustelt**, nagu Euroopa Investeerimispank, Euroopa Rekonstruktsiooni- ja Arengupank, Euroopa Nõukogu Arengupank ja riiklikud tugipangad, ning kasutada käibefondide loomiseks finantsinstrumente. See on eriti asjakohane olukorras, kus linnadel on üha suuremad vajadused, palju prioriteete ja vähe avaliku sektori vahendeid. Oma märkimisväärsete investeerimisvajaduste rahuldamiseks peaksid linnad laiendama uuenduslike rahastamismehhanismide ning avaliku ja erasektori partnerluste kasutamist. Linnad vajavad täiendavat toetust, et suurendada oma finantskorraldussuutlikkust ja sellealaseid teadmisi ning optimeerida võimalusi teenida lisatulu, eelkõige parema varahalduse kaudu. Üheks eduteguriks on ka linnade ja erainvestorite kokkuviiimine; seega vajavad linnad nõustamistuge ja lihtsamat juurdepääsu finantseerimisasutustele. Mudelid, mida edaspidi laiendada, on algatuse „Smart Cities Marketplace“⁶⁵ lähenemisviis ning kliimaneutraalsete ja arukate linnade missiooni algatus „Climate City Capital Hub“⁶⁶, millele lisandub eespool nimetatud EIP pakutav täiendav toetus.

Linnade toetamisel on väga oluline tagada poliitika sidusus ning eesmärkide, meetodikate ja rahastamise koordineerimine eri valitsemistasanditel. Mitme olemasoleva ELi algatuse puhul kohaldatakse toetuse andmisel ühiseid metodoloogilisi raamistikke,⁶⁷ millel võiks rajaneda ELi edaspidine toetus linnadele.

Linnade tulemuslikumaks toetamiseks on vaja **terviklikku toetusstruktuuri**, et abistada neid strateegilisel planeerimisel, suutlikkuse ja teadmiste suurendamisel ning poliitikameetmete rakendamisel mitmesuguste probleemide lahendamiseks. Sellise struktuuri loomisel **on vaja**

⁶⁴ Euroopa Regioonide Komitee, „The impact of EU climate and energy initiatives on cities’ climate transition“, 2023, <https://data.europa.eu/doi/10.2863/428101>.

⁶⁵ Smart Cities Marketplace.

⁶⁶ 2024. aastal käivitas EIP linnade missiooni raames kahe miljardi euro suuruse laenupaketi.

⁶⁷ Nt ühtekuuluvuspoliitika kestliku linnaarenduse strateegiad ja metodoloogilised raamistikud, mis on välja töötatud linnapeade pakti ning linnade missiooni ja kliimamuutustega kohanemise missiooni raames, kestliku linnalise liikumiskeskonna kavad ning roheliste linnade lepe.

järk-järgult konsolideerida olemasolevad ELi algatused ja toetusvahendid, edendades samal ajal selgemat teavitamist ja koordineerimist eri poliitikavaldkondade lõikes.

4. VISIOON JA EDASINE TEGEVUS

4.1. Visioon – edukad, elamisväärsed, jõukad ja kaasavad linnad

Euroopa linnad on elamisväärsed, jõukad ja kaasavad. Neis on tagatud kõrgetasemeline digitaalne ühenduvus ja võimalused kõigi põlvkondade inimestele, võttes arvesse demograafilisi muutusi, aga ka võimalused ettevõtete jõudsaks arenguks, et edendada konkurentsivõimet, innovatsiooni ja majanduskasvu.

Edukate linnade jaoks on väga olulised kvaliteetsed töökohad ning taskukohaste, kestlike ja inimväärse eluasemete pakkumine kõigile, samuti võrdne ja lihtne juurdepääs teenustele. Kogu Euroopas lähtutakse hoonete ja linnakeskkonna kaasaval, kestlikul ja kvaliteetsel ümberkujundamisel uue Euroopa Bauhausi põhimõtetest ja väärtustest.

Kogu Euroopa linnades on kättesaadavad kvaliteetse hariduse omandamise ja oskuste arendamise võimalused ning toetus talentide ligimeelitamiseks ja rändajate integreerimiseks. Linnade heaolu on olulisel kohal nende atraktiivsus, muu hulgas säästva turismi sihtkohtadena, kus toimub elav kultuuritegevus ja säilitatakse kultuuripärandit.

Ohutus, turvalisus, kaasavus ja põhiõiguste austamine on Euroopa linnade jaoks üliolulised. Arukad, kestlikud ja taskukohased linnad, mis pakuvad kaasavaid liikuvuslahendusi, toetavad inimeste elukvaliteedi paranemist. Edendatakse vastastikust täiendavust lähedalasuvate maapiirkondadega, luues tasakaalustatud sidemed linna- ja maapiirkondade vahel.

Energiatõhusus, kohapeal toodetud taastuvenergia, täiustatud looduslikud ökosüsteemid ja edusammud kliimanetraalsuse poole liikumisel edendavad tervislikku elukeskkonda ja suurendavad vastupanuvõimet kliimamuutuste mõjule, kaitstes linnade majandust ja inimeste heaolu.

Väga tähtis on soodustada kodanikuaktiivsust ja demokraatlikku osalemist linna tasandil, kus kodanikud suhtlevad ametiasutustega sageli kõige aktiivsemalt⁶⁸. Poliitikakujundamine põhineb asja- ja ajakohastel andmetel ning annab avalikult konsulteeritud ja heakskiidetud tulemusi, mis vastavad kohalikele vajadustele. Otsused on kooskõlas ELi laiemate eesmärkide ja algatustega, nagu konkurentsivõime kompass ja uus Euroopa säästvate linnade Leipzigi harta, ning rahvusvaheliste raamistikega, nagu ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 ja ÜRO uus linnade tegevuskava.

ELi linnapoliitika tegevuskava täidab selle visiooni realiseerimisel olulist rolli, pakkudes linnadele tuge ja võimestades neid rakendama integreeritud kohapõhiseid lahendusi ning edukate, dünaamiliste ja kõigi jaoks elamisväärsede elukohtadena edasi arenema.

4.2. Edasine tegevus

⁶⁸ Komisjoni esitatud Euroopa demokraatia kaitsekilbi algatus ergutab kodanike kaasamist ja demokraatlikku osalemist kõigil tasanditel.

4.2.1. Pidev dialoog – linnad on ELi poliitikakujundamisel olulised partnerid

Tihe koostöö eri valitsemistasandite ja eri poliitikavaldkondade vahel on oluline, et viia ELi prioriteete kohalikul tasandil paremini ellu ning integreerida linnade kaalutlused ELi poliitika ja eeskirjade kavandamisse ja rakendamisse. Selleks tugineb Euroopa Komisjon olemasolevatele parimatele tavadele ning kasutab lihtsustamist käsitlevas teatises⁶⁹ esitatud vahendeid ja meetodeid, mille eesmärk on muuta ELi õigusaktid ratsionaalsemaks, vähendada halduskoormust ja suurendada poliitika elluviimise tõhusust. Komisjon jätkab linnadega tihedat koostööd pideva dialoogi ja konkreetsete algatuste kaudu.

- *Kõrgetasemeline poliitiline dialoog*

Komisjon seab alates 2026. aastast sisse korrapärased dialoogid linnadega, tuginedes ühtekuuluvuspoliitika ja reformide eest vastutava juhtiva asepresidendi ja linnade vahel 2025. aasta juunis peetud dialoogile. Komisjon korraldab **iga-aastase kõrgetasemelise poliitilise dialoogi**, mis annab praktiliste kogemustega kohalikele juhtidele – ja vajaduse korral teistele avaliku ja erasektori finantsasutustele ning ettevõtjate esindajatele – võimaluse anda teavet poliitika üle peetavateks aruteludeks. Need otsekontaktid toimivad mõttekojana, võimaldades teha kindlaks kitsaskohad ja probleemid konkreetsetes poliitikavaldkondades, leida lihtsustamise ja ühtlustamise võimalusi, anda teavet ELi poliitika vajalike kohanduste kohta ning esitada soovitusi sihipäraseks toetamiseks.

- *Tehnilise tasandi dialoog*

Poliitilise tasandi arutelude täiendamiseks korraldatakse korrapäraselt ka **sihipäraseid tehnilise tasandi konsultatsioone**, kaasates linnaspetsialistid ja asjaomased komisjoni talitused, et teha kindlaks eri temaatilistes poliitikavaldkondades halduskoormuse vähendamise head tavad ja võimalused. Selle protsessi keskmes on lihtsustamine. Sihipärased konsultatsioonid annavad võimaluse arutada, kuidas parandada territoriaalse hindamise vahendeid kõigil tasanditel, ning teha linnade ja muude linnapiirkondadega koostööd riiklike ja ELi õigusaktide ettevalmistamisel ja rakendamisel.

- *Korrapärane dialoog Euroopa Regioonide Komitee ja Euroopa Parlamendiga*

Neid kohtumisi täiendavad arutelud muudes tehnilistes formaatides, **korrapärane dialoog Euroopa Regioonide Komitee ja Euroopa Parlamendiga**, ELi kohalike volikoguliikmete võrgustiku kogutud sisendid, avalike konsultatsioonide tulemused, territoriaalsed hindamised, teadmiste kapitaliseerimise meetmed, asjaomased organisatsioonid ja valitsustevahelised koostööstruktuurid, sealhulgas ELi linnade tegevuskava partnerlused. ELi linnade tegevuskava raames tehtud töö annab olulise sisendi mõlemat liiki dialoogidesse, eelkõige meetmetesse, mille eesmärk on parandada õigusloome- ja rakendamisprotsesse.

- *Linnade foorum*

Lisaks jätkuvad korrapärased **linnade foorumi** üritused – seminarid ja poliitilised arutelud, mis võimaldavad jagada linnade sidusrühmade ja poliitikakujundajatega lahendusi, teadmisi ja võimalusi.

- *Euroopa linnade olukorda käsitlev aruanne*

Lisaks koostab komisjon korrapärase ajavahemike järel **Euroopa linnade olukorda käsitleva aruande**. See aruanne toetab tõenduspõhisema linnapoliitika kujundamist ELis. Järgmine aruanne avaldatakse 2026. aastal.

⁶⁹ COM(2025) 47 final.

Kaasavad juhtimisprotsessid, nagu eespool välja pakutud pidevad dialoogid komisjoni ja linnade vahel, ei peaks toimuma mitte ainult ELi tasandil: ka liikmesriikides tuleks linnadega sisse seada struktureeritud dialoog, mida peetakse riiklike ja ELi õigusaktide kõigis peamistes valdkondades nii õigusaktide ettevalmistamise kui ka rakendamise etapis. Vajadus sellise struktureeritud mitmetasandilise dialoogi ja partnerluse järele kehtib ka investeringute kavandamise puhul ning see on programmitöö perioodi 2028–2034 riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade ettevalmistamise ja rakendamise üks olulisi elemente⁷⁰.

4.2.2. Lihtsustamine ja suutlikkuse suurendamine

ELi toetusvahenditele juurdepääsu konsolideerimine ja lihtsustamine linnade jaoks on käimasolev protsess, mis jätkub kuni järgmise mitmeaastase finantsraamistikuni. Jätkub lihtsustamis- ja ühtlustamistegevus toetuste konsolideerimiseks ja auhindade ning rahastamiskõlblikkuse ja aruandlustingimuste ühtlustamiseks.

- *ELi linnade veebiportaal*

Esimese sammuna käivitas komisjon täna **ELi linnade veebiportaali**. Portaal lihtsustab linnade juurdepääsu kogu neile praegu pakutavale ELi toetusele. See toimib kommunikatsioonivahendina ning annab sidusrühmadele võimaluse leida teavet ja suhelda linnaarenduse seisukohast oluliste tegevuste, ürituste, uudiste, poliitiliste arengute ja võimaluste teemal. Samuti esitatakse portaalis ülevaade ja teave erinevate linnu toetavate ELi algatuste kohta (sõltuvalt teemavaldkondadest, ettevalmistus- ja rakendamistsüklist jne) ning kasutajad suunatakse asjakohastele veebilehtedele, kust on võimalik leida üksikasjalikku teavet.

Hiljem, järgmises mitmeaastases finantsraamistikus, saab linnade veebiportaalist linnade platvormi üks põhielemente ning see on jätkuvalt pühendatud teabevahetusele ja teavitustegevusele. Portaali arendatakse edasi, et see teeniks linnade platvormi eesmärki konsolideerida teavet linnade toetamise kohta uuel lihtsustatud maastikul ja hõlbustada juurdepääsu sellele teabele, kasutades vajaduse korral tehisintellekti.

- *Euroopa linnaarengu algatus*

Euroopa linnaarengu algatuse raames luuakse **linnade kasutajatugi**. Linnade veebiportaalis kättesaadava otsingutööriista kõrval aitab ka kasutajatugi linnadel ELi paljude algatuste ja nendega seotud rahastamisvõimaluste seas kindlaks teha linnade toetamise vahendeid.

2026. aasta alguses kuulutatakse välja **Euroopa linnaarengu algatuse neljas uuenduslike meetmete projektikonkurss**. See on suunatud selliste väiksemate katseprojektide toetamisele, mille eesmärk on katsetada uuenduslikke lahendusi linnade probleemide lahendamiseks. Kuigi konkursil võivad osaleda igas suuruses linnad, on see eelkõige mõeldud piiratud innovatsioonisuutlikkusega väikestele ja keskmise suurusega linnadele. Konkursi läbiviimisel järgitakse alt-üles-lähenemisviisi, võimaldades linnapiirkondade omavalitsustel esitada ettepanekuid mis tahes teemavaldkonna kohta, mis on kooskõlas ELi linnapoliitika tegevuskava temadega.

- *ELi linnade platvorm*

Järgmises mitmeaastases finantsraamistikus teeb komisjon ettepaneku luua **ühine ELi linnade platvorm** (vt joonis 3), mis koondab erinevaid toetusvorme, nagu rahastamisvahendid,

⁷⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, heaolu ja julgeoleku fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509, põhjendused 22 ja 24.

tehniline abi, teadmusressursid ja digivahendid, et pakkuda hõlpsamat juurdepääsu ELi vahenditele, sealhulgas ELi rahastust pakutavatele vahenditele.

Sellel platvormil saavad igas suuruses linnad omavahel ja ELi tasandil koostööd teha. Platvorm kavandatakse nii, et see pakuks tuge kogu tsükli jooksul alates vajaduste analüüsimisest uusimate kättesaadavate andmete ja vahendite abil ning suutlikkuse suurendamisest koostöö ja vastastikuse õppimise kaudu kuni tehnilise abini strateegilisel planeerimisel ja projektide arendamisel. Selliselt antav ülevaade, mis on pühendatud üksnes linnadele, täiendab järgmiseks mitmeaastaseks finantsraamistikuks kavandatud vahendeid, mille eesmärk on lihtsustada toetusesaajate juurdepääsu ELi rahalistele vahenditele. Seejuures saab ühtsest portaalist⁷¹ projektide elluvijate jaoks ühtne juurdepääsupunkt rahastamisvõimalusi käsitlevale koondteabele.

Tuginedes paljude linnade väärtuslikele kogemustele ja raamistikele, toetab platvorm linna ja lihtsustab juurdepääsu paindlikule rahastamisele, mille aluseks on integreeritud linnaarenduse kavad, nagu ühtekuuluvuspoliitika kestliku linnaarenduse strateegiad, kliimaneutraalsete ja arukate linnade ELi missiooni kliimaneutraalsete linnade lepingud, kestliku energia ja kliimameetmete tegevuskavad, kestliku linnalise liikumiskeskonna kavad, keskkonnaraamistikud⁷² ja kliimamuutustega kohanemise kavad.

Linnad saavad tuge konkreetsetes poliitikavaldkondades, aga ka nende ees seisvate tegevusalaste probleemide lahendamiseks. Platvorm hõlmab nii jätkuva algatusi kui ka uusi võimalusi saada toetust kindlakstehtud puuduste kõrvaldamiseks. Platvormi eesmärk on eelkõige hõlbustada väikeste ja keskmise suurusega linnade juurdepääsu ning olla paindlik, et vastata uutele esilekerkivatele väljakutsetele.

Platvormil koondatakse ja struktureeritakse eri liiki toetused, mida Euroopa Komisjon linnadele pakub. Tegemist on poliitikameetmete rakendamise ja linnadega tehtava koostöö struktuuriga. See hõlmab mitut algatust ja toetusvoogu, mis esitatakse ülevaatlikul, lihtsustatud ja toetusesaajatele arusaadaval viisil, pakkudes tõelist lihtsustust ja ELi lisaväärtust ning samal ajal hõlbustades mitmetasandilise valitsemise alast koostööd kestliku ja integreeritud linnaarenduse saavutamiseks.

⁷¹ COM(2025) 545 final.

⁷² Näiteks roheliste linnade lepe on poliitiline liikumine, mille kaudu linnapead võtavad kohustuse saavutada 2030. aastaks ambitsioonikad keskkonnanäesmärgid sellistes valdkondades nagu õhu ja vee kvaliteet, loodus ja elurikkus, jäätmekäitlus ja müra vähendamine. Selle eesmärk on parandada linnades elukvaliteeti, toetada Euroopa rohelist kokkulepet ja kiirendada keskkonnanäesmärgide rakendamist kohalikul tasandil.

ELi LINNADE PLATVORM

Joonis 3. ELi linnade platvormi visuaalne esitus.

Platvorm aitab linnadel leida nende vajadustele kõige paremini vastava toetuse ja pakub välja võimalusi, millest linnad saavad kasu. Toetusvõimalused hõlmavad eri poliitikavaldkondi ja eri liiki toetusi:

a) Suutlikkuse ja teadmiste suurendamine, strateegiline planeerimine ja võrgustike loomine

- Toetus strateegilise planeerimise metodoloogiliste raamistike ja vahendite, sealhulgas integreeritud missioonipõhiste lähenemisviiside ning lihtsustatud järelevalve ja aruandluse kasutamiseks
- Toetus strateegiate ja poliitika rakendamisega seotud haldussuutlikkuse suurendamiseks ja tegevusalaste probleemide lahendamiseks
- Vastastikuse õppimise ja koostöö võimalused ning teadmussiirde hõlbustamine
- Toetus hangete läbiviimiseks; näiteks võib platvorm hõlbustada linnade vahel ühiste hankesüsteemide kaudu tehtavat koostööd, mida toetab Euroopa Komisjon
- Toetus tööstuse ja linnade vaheliste dialoogide edendamiseks
- Teave asjakohaste riiklike, kahe- ja mitmepoolsete algatuste kohta, mis aitavad linnadel teha kindlaks koostoimeid ning ammutada inspiratsiooni muudest mudelitest ja tavadest, kasutades ELi vahendeid ja teiste valitsemistasandite tuge.

b) Uuenduslike projektide toetamine

- Linnadele pakutakse tuge uuenduslike projektide väljatöötamisel ja rakendamisel sarnaselt 2021.–2027. aasta Euroopa linnaarengu algatusele. Euroopa linnaarengu algatuse raames pakutakse linnadele otseselt rahalisi vahendeid uuenduslike projektide jaoks, millega lahendatakse ELi jaoks olulisi linnadega seotud probleeme, ning selle algatuse elluviimisel on eri Euroopa linnades loodud palju uuenduslikke ja skaleeritavaid lahendusi.

c) Rahastamise ja finantseerimisega seotud nõustamistugi

Platvorm sisaldab rahastamis-, finants- ja nõustamistoe komponenti, mille eesmärk on pakkuda struktureeritud teavet, nõustamisteenuseid ja tehnilist abi, et paremini toetada linnade juurdepääsu rahastamisele. See aitab linnadel leida eri rahastamisallikaid, eelkõige ELi rahastamist, mida pakutakse riikliku ja piirkondliku partnerluse kavade raames, muid ELi rahastamisvahendeid ning selliseid allikaid nagu rahastamine Euroopa Investeeringuspanga ja erasektori poolt, ning kombineerida neid rahastamisallikaid eksporditeadmiste ja tehnilise toega.

Komisjoni eesmärk on toetada seda üleminekut, pakkudes linnadele sidusaid raamistikke, ühiseid abivahendeid ja pikaajalisi partnerlusi. See hõlmab linnade pidevat toetamist alates planeerimisestapist kuni lahenduste kasutuselevõtu rahastamiseni. Platvorm hõlbustab linnade juurdepääsu ELi rahastamisele, aidates linnadel töötada välja investeeringusportfelle, millele antakse kvaliteedimärgis.

d) Andmete ja abivahendite hoidla

Linnade platvormi üks oluline ülesanne on koondada olemasolevad andmed ja teha need linnadele ja linnapiirkondadele kättesaadavaks, pakkudes komisjoni poolt korrapäraselt koostatava Euroopa linnade olukorda käsitleva aruande kõrval järjepidevat tõendusbaasi linnapoliitika kujundamiseks. Andmete koostalitlusvõime ning seega nende laialdase kättesaadavuse ja kasutatavuse tagamiseks kasutatakse olemasolevaid standardeid ja spetsifikatsioone⁷³. Platvorm lihtsustab aruandlust ja andmete esitamist. Lisaks kaalub komisjon, kuidas parandada aruandlusnõuete sünkroniseerimist ja ühtlustamist. Platvormil esitatakse ka ühised näitajad, mis võimaldavad hinnata linnapoliitika mõju eri teemavaldkondadele, tuginedes olemasolevatele seiresüsteemidele.

e) Pideva dialoogi toetamine

Linnade platvorm toetab nii kõrgel poliitilisel tasandil kui ka tehnilisel tasandil peetavat pidevat dialoogi (vt jaotis 4.2.1). Platvormi kaudu luuakse osalemismehhanismid, et linnad saaksid aidata kaasa poliitiliste algatuste kujundamisele. See hõlmab koostoimeid valitsustevaheliste struktuuridega, nagu ELi linnade tegevuskava, muude ELi ja rahvusvaheliste linnade võrgustikega, sealhulgas temaatiliste võrgustikega, ning riiklike ja piirkondlike vahendusorganisatsioonidega.

4.2.3. ELi vahendid kavandatavas mitmeaastases finantsraamistikus aastateks 2028–2034

16. juulil 2025 esitas Euroopa Komisjon oma ettepaneku mitmeaastase finantsraamistiku kohta aastateks 2028–2034. See näeb ette ambitsioonika pikaajalise eelarve, mis on lihtsam, paindlikum ja strateegilisem.

Riikliku ja piirkondliku partnerluse kavades koondatakse liikmesriikide ja piirkondade rakendatavad ELi vahendid sidusasse ja vajadustega kohandatud planeerimisprotsessi, mis on täielikult kooskõlas liidu ühiste prioriteetidega, võimaldades vähendada majanduslikke, sotsiaalseid ja territoriaalseid erinevusi. Kavadega pakutakse suuremat paindlikkust piirkondlike ja kohalike vajaduste rahuldamisel, võttes arvesse näiteks eri liiki territooriume, nagu maa- ja linnapiirkonnad, ning lihtsustatakse liikmesriikide ja piirkondade järgitavaid eeskirju.

Kavade väljatöötamisel juhindutakse **partnerluse** ja **mitmetasandilise valitsemise** põhimõtetest, nagu see on praegu ühtekuuluvuspoliitika puhul. Igal liikmesriigil tuleb

⁷³ [SEMIC tugikeskus | Koostalitleva Euroopa portaal](#).

koostada ja rakendada oma kava koostöös piirkondlike ja kohalike omavalitsustega ning kooskõlas oma põhiseaduslike struktuuride ja traditsioonidega.

Oma riikliku ja piirkondliku partnerluse kavas linnapiirkondade probleemide käsitlemisel peaksid liikmesriigid pakkuma linnadele ja muudele linnapiirkondade omavalitsustele võimalusi kujundada nende konkreetsete vajadustega kohandatud reformi- ja investeerimisprogramme.

Kohalikul ja piirkondlikul tasandil integreeritud rahastamisviiside kavandamine, mis on järjepidevalt kooskõlas ELi poliitikaraamistikuga, võiks hõlmata ka vajalikke **reformi riigi tasandil madalamal tasandil**, mis aitab maksimeerida rahaliste vahendite mõju ja kõrvaldada regulatiivseid ja muid tõkkeid.

Seoses territoriaalse arenguga peavad liikmesriikide kavad sisuliselt toetama ka territoriaalseid ja kohalikke koostööalgatusi, sealhulgas **integreeritud linnaarenduse strateegiaid**.

Praegusel programmitöö perioodil 2021–2027 pakutakse ühtekuuluvuspoliitika raames juba märkimisväärset toetust linnaarenduse strateegiatele. Arvukate omavahel seotud probleemide lahendamiseks tuleb linnadel tegevuse abivahendite, regulatiivse toe ja rahastamise abil tugevdada oma tegevussuutlikkust. **Seepärast julgustatakse ELi liikmesriike ja piirkondi suurendama linnade strateegiate rahastamist, sealhulgas riikliku ja piirkondliku partnerluse kava kaudu, võttes samal ajal arvesse oma linnade eripärasid.**

Riikliku ja piirkondliku partnerluse kavadega tihedalt seotud **ELi rahastu**⁷⁴ kaudu toetatakse linnapiirkondade omavalitsusi uuenduslike projektide väljatöötamisel, tugevdatakse suutlikkuse suurendamist ning luuakse keskkond kestliku linnaarendusega seotud oskusteabe jagamiseks.

Euroopa Konkurentsivõime Fondi raames võiksid linnad saada kasu näiteks puhtale energiale ülemineku ja tööstuse süsinikuheite vähendamise komponendi kaudu. Selle komponendi eesmärk on toetada tegevust, mis on seotud puhta energia kasutuselevõttuga, süsinikuheite vähendamise lahendustega ja süsteemi muutmisega. Selle kaudu võib rahastada ka liikuvusele suunatud projekte ja säästvat turismi linnades. Lisaks võib vastupanuvõime ja julgeoleku, kaitse ja kosmose komponent aidata linnadel tugevdada valmisolekut, kaitsta elutähtsat taristut, suurendada kaitset ja julgeolekut ning kasutada tõhusalt kosmosepõhist tehnoloogiat seireks, ühenduvuse tagamiseks ja hädaolukordadele reageerimiseks.

Euroopa linnad, millel on oluline roll piirkondliku konkurentsivõime suurendamisel, võivad koos riikide valitsuste ja ELi institutsioonidega aidata kujundada ja prioriseerida konkurentsivõime strateegiaid ning toetada **konkurentsivõime kompassi** üldeesmärkide saavutamist, tagades, et strateegiad on kohandatud kohalikele oludele, ent aitavad samas kaasa ELi laiemate eesmärkide saavutamisele.

Lisaks võib linnadel ja muudel linnapiirkondade omavalitsustel olla võimalik oma probleemide lahendamiseks tugineda muudele ELi programmidele, sealhulgas programmile „**Euroopa horisont**“, mis sobib hästi innovatsiooni ja teadusuuringute toetamiseks.

Komisjon kutsub liikmesriike üles edendama **uue Euroopa Bauhausi** väärtuste ja põhimõtete integreerimist ja arvestamist laiemates ELi, riiklikes, piirkondlikes ja kohalikes arengualgatuses ja -programmides, mis on seotud hoonete ja naabruskondade

⁷⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, jõukuse ja turvalisuse fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509, XV lisa (SWD(2025) 565 final).

taaselustamisega, sealhulgas taskukohaste eluasemete pakkumisega, et tugevdada kaasavaid ja kogukonnapõhiseid investeeringuid.

Programmi „**Globaalne Euroopa**“ kaudu võiks toetada ELi linnaarenduse poliitiliste prioriteetidega seotud rahvusvahelist koostööd, eelkõige ELi kandidaatriikidega, võimaldades teadmussiiret ning suutlikkuse suurendamist linnajuhtimise, planeerimise ja kogukonna juhitud arengu valdkonnas.

5. KOKKUVÕTE

Linnad on Euroopa Liidu tuleviku jaoks üliolulised. Need on paigad, kuhu on koondunud Euroopa kõige pakilisemad probleemid ning kus on võimalik luua tiptasemel lahenduste inkubaatoreid, et laiendada neid kogu Euroopa territooriumile. Linnadel tuleb lahendada mitu samaaegset probleemi, mis nõuavad integreeritud lahendusi. Kestliku majanduskasvu mootoritena edendavad igas suuruses linnad arengut nii omaenda piirides kui ka ümbritsevates piirkondades, sealhulgas maapiirkondades. Lisaks rakendatakse linnades enamikku ELi poliitikameetmetest ja õigusaktidest. Konkurentsivõimelisema, ligipääsetavama, kaasavama, vastupanuvõimelisema ja sidusama ning rohe- ja digipööret õiglaselt ja ambitsioonikalt ellu viiva Euroopa edukus on otseselt seotud linnade edukusega.

Käesolevas ELi linnapoliitika tegevuskavas on komisjon esitanud oma visiooni ja poliitilised meetmed linnade edukuse tagamiseks ja nende toetamiseks tänaste ja homsete probleemide lahendamisel.

Kuna linnad aitavad kaasa ELi prioriteetide saavutamisele kohalikul tasandil, on komisjonil kavas suurendada oma koostööd linnadega, õppida nende kogemustest ning tagada, et ELi poliitikal ja õigusaktidel on kohapeal sidus ja positiivne mõju. Seepärast kavatses komisjon tagada, et linnad on sisuliselt kaasatud ELi poliitika kujundamisse ja rakendamisse kooskõlas ühtekuuluvuspoliitika partnerluse ja mitmetasandilise valitsemise põhimõtetega, mis jäävad komisjoni järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ettepaneku keskseteks elementideks.

Kuna linnad saavad kõigis ELi liikmesriikides hõlbustada uuenduslike lahenduste kasutuselevõttu, on väga oluline tagada nende vajalik rahastamine, parem suutlikkus ja suuremad teadmised ning kogukond teabe vahetamiseks, et kiirendada poliitika rakendamisest järelduste tegemist ja poliitika elluviimist. Komisjon on seadnud eesmärgi lihtsustada ja ratsionaliseerida linnadele ja muudele linnapiirkondadele pakutavat toetust. Komisjoni tehniline abi, mida antakse täna käivitatud linnade veebiportaali ja tulevase linnade platvormi kaudu, aitab kaasa linnade vajaduste rahuldamisele ja võimaluste realiseerimisele kohandatud lahenduste abil, võttes arvesse iga linna ainulaadset olukorda, konkreetseid probleeme ja funktsionaalseid piirkondi, ning soodustab koostööd ja teadmiste vahetamist.

Liikmesriike julgustatakse linnade arengu toetamiseks nii praegusel kui ka 2027. aasta järgsel perioodil täielikult ära kasutama ühtekuuluvuspoliitika vahendeid ja muid rahastamisvahendeid. Komisjon kutsub kõiki sidusrühmi üles selle uue ELi ja linnade partnerlusega ühinema ning jälgib ELi linnapoliitika tegevuskava rakendamist integreeritud ja kaasaval viisil.

1. LISA. ELi LINNAPOLIITIKA TEGEVUSKAVA JUHTALGATUSED

Alljärgnevas loendis on kokkuvõtlikult esitatud komisjoni algatused ELi linnapoliitika tegevuskava rakendamiseks.

Nr	Algatus	Ajakava
PIDEV DIALOOG		
1.	Kõrgetasemeline poliitiline dialoog kohalike omavalitsustega	Alates 2026. aastast
2.	Sihipärased tehnilised konsultatsioonid linnaspetsialistidega	Alates 2026. aastast
3.	Korrapärane dialoog Euroopa Regioonide Komitee ja Euroopa Parlamendiga	Alates 2026. aastast
4.	Linnade foorum (iga kahe aasta järel)	Järgmine toimub 2027. aastal
5.	Euroopa linnade olukorda käsitlev aruanne	Alates 2026. aastast
LIHTSUSTAMINE ja SUUTLIKKUSE SUURENDAMINE		
6.	ELi linnade veebiportaal	2025. aasta IV kvartal
7.	Euroopa linnaarengu algatus – 4. projektikonkurss ja linnade kasutajatugi	2026. aasta I kvartal ja 2026. aasta III kvartal
8.	ELi linnade platvorm	2028
INVESTEERINGUD		
9.	Praeguse mitmeaastase finantsraamistiku alusel antav toetus	Jätkub kuni 2027. aastani
10.	Järgmise mitmeaastase finantsraamistiku alusel antav toetus	2028–2034